Fangole 11

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLÍTICA

Preu: 30 cèntims - Rambla del Centre, 19 - Tel. 23118 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VII. Núm. 316 - Barcelona, dijous, 7 març de 1935

BIBLIOTECA P. ARÚS

prega a tots els seus subscriptors, i als seus lectors en general, que posin en coneixement immediat de l'Administració: RAMBLA DEL CENTRE, 19 - Tel. 23118 qualsevol deficiència que observin

DEFENSA DEL MAMARRATXO

El Carnaval del carrer Nou

—Això del Carnaval, segons he llegit, ve de molt antic i té un origen pagà.

—*Claro, hombre; el Carnaval antiguamente era un rito...*

Així començà un diàleg, que vaig sentir en part, la nit de dimarts d'aquest Carnaval, en un bar d'un carrer afluent al Nou de la Rambla. Ja veieu que allà on menys es pensa us trobeu amb gent llegida encara que l'aspecte no decanti a pensar-ho.

Potser l'obscur immigrat que afirmava que el Carnaval antigament era un ritu no s'havia adonat que encara ho és. Almenys, immediatament després d'haver sentit la seva afirmació m'ho confirmava l'aspecte d'aquell carrer Nou de la Rambla, ple més que cap any de galifardeus disfressats de mamarratxos i atapeït a no poder més d'un públic augmentat cada any que acut a contemplar-los.

Es possible que molts lectors no tinguin una opinió formada directament, *de visu*, del que és la nit del dimarts al carrer Nou de la Rambla i voltants. Es un espectacle poca-solta i olla — que diria En Sagarra —, d'un plebeisme inigualat en cap altra ocasió.

Colles de disfressots van amunt i avall, vestits o mig vestits de les maneres més absurdes i inversemblants. Han arreplegat el més atrotinat que han trobat: un esquelet de paraigua, un tros de cobrellit, roba interior anacrònica de dona, una gàbia amb una arengada rovellada a dintre, una escombra arrossinada; s'han emmascarat la cara amb fum d'estampa, pintat les cames de vermell, farcit de draps per a imitar unes opulents formes femenines.

Uns s'han reunit en colles d'abillament més o menys homogeni, algunes duent sobre un baiard un ninot grotesc que no és més que el Carnaval l'enterrament del qual es celebra. D'altres van sols, impàvids davant la curiositat divertida dels espectadors i molt sovint sense fer cas dels improperis ni les burles que els adrecen.

N'hi ha que, sense por del fred i amb un heroic menyspreu a les pneumònies, van disfressats de negres o d'indis, de somnàmbuls en camisa; d'altres s'enginyen per a procurar-se una incomoditat o altra.

L'espectacle, ja ho he dit, és d'un plebeisme inigualat. Però sempre l'he mirat amb simpatia i ara vull pendre la defensa d'aquests mamarratxos per als quals realment el Carnaval és un ritu. No hi ha en aquesta actitud cap partit pres de paradoxa ni la més petita quantitat d'esnobisme. No hi ha tampoc — Déu mè'n guard! — la intenció de pedantejar fent de psicòleg i volent esbrinar què hi ha en el fons de tantes natures humanes que les empeny a disfressar-se gratuitament, d'una manera poca-solta i grotesca, i sovint a fer llur paper de mamarratxo amb una serietat que és als antípodes de la diversió i l'alegria carnavalesques de què tant parlen els cuplets idiotes, les gasetilles de motllo i la literatura barata.

No hi ha tampoc cap feblesa envers les coses del districte V, sobre el qual s'ha descadenat en tantes ocasions la imbecilitat de mant repòrter.

Sé perfectament que el Carnaval del carrer Nou no és per atreure cap turista — però tampoc ho és la rua del passeig de Gràcia ni cap altra festa del Carnaval barceloní. Sé que moltes persones, allegant el decòrum de la ciutat, voldrien que no tinguessin lloc les grotesques cavalcades de la nit de dimarts pel carrer més pintoresc de Barcelona.

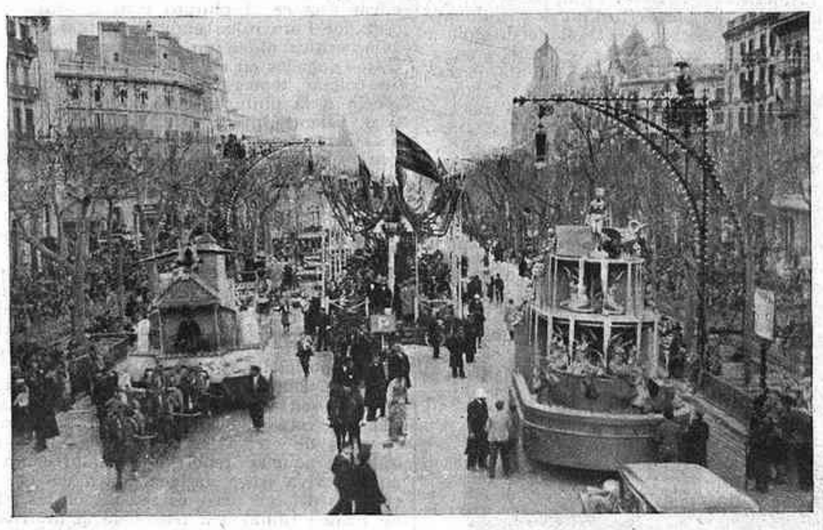

La rua d'enguany al passeig de Gràcia

(N'hi ha d'altres, encara, que temen la trontollada que en les diades carnavalesques rep la moral general. Els metges de determinada especialitat constaten un augment de clientela en aquest temps de l'any. Però això ja són unes altres històries.)

Els que no sentim el Carnaval, ni, en general, cap diversió multitudinària i a data fixa, que trobem la rua la cosa més ensopida del món, amb un aire oficial i reclamístic, ens fa gràcia i quasi ens commou el mamarratxo que es disfressa sense cap preocupació «artística» i sense aspirar a cap premi, pel gust de disfressar-se, d'esbravar-se, de fer el poca-solta amb irresponsabilitat.

Això és una cosa autèntica i espontània, d'una bona fe entendridora, desarmant.

En la meva vida he vist cada any esforços encoratjats oficialment per a revifar el Carnaval, que, en el temps que som, no té tantes raons d'existir com abans; he pogut llegir als diaris que cada any era més animat que l'anterior, i no m'ho he acabat de creure. En canvi, sense cap ajut, cap propaganda, la mamarratxada del carrer Nou es manté en plena florida i més animada cada any.

Aspirant a tenir una visió totalitària del món i procurant relacionar uns fets amb altres, creient que tot lliga i acceptant difícilment l'existència de coses absolutament independents, s'arriba a la conclusió que l'autèntic Carnaval és aquest del carrer Nou, el que pertoca quan la vida pública és com és.

JUST CABOT

A la pàg. 2:

En la jungla infernal del Gran Chaco, per Jean Alloucherie.

A la pàg. 6:

Els orígens de l'Ateneu. La tertúlia de can Giró, per X. de S.

La idea religiosa en l'obra de Masaryk, per Fr. Zilka.

A la pàg. 8:

Musicologia viva. Una rehabilitació merescuda, per Santiago Kastner.

Els Dijous — Blancs

CENDRA

Els arbres, calbs de les ventades marcenques, es mig celen amb les grenyes que els han sortit des del diumenge de Carnaval. Dins la claror mixta del dia naixent i dels fanals enfredorits, les serpentines desmaiades s'esborrifen, tot d'una, com cabelleres de bruixes cavalcant, rabents, damunt un mànec d'escombra. Els núvols estergeixen, en el llenç campit de blau, taques de tinta xinesa i vermella, amb infinites borradures, així el full sutzurós del delineant matusser de primer curs de batxillerat. L'asfalt apar una pista de circ amb llenques de catifa espellifada, per on fa l'aparició el darrer pallàs ensunyat, amb una ampolla negra sota l'aixella i un nas impossible de Cyrano. Per la calçada llisquen els pneumàtics traslladant les còrpores lasses de les balladores embolcallades amb pallets refulgents i els balladors amb la pitrera estovada i el coll d'aletes caigut.

Un quatre places s'atura a frec de la vorera i les dues parelles salten a les cadires del passeig, bo i fent un esforç. El ventijol que ara bufa els és benèfic i plaent, però els tranuitadors triguen una estona a iniciar el diàleg. Talment com si estiguessin estirats damunt un divan, ressegueixen, amb el cap enlaire, el vagar de l'amàs vaporós i respiren fortament. Rera una rialla estrepitosa, una de les dametes adverteix:

—Qualsevol diria que ja som al Dimecres de Cendra!

—Tens raó—assent l'amiga—; tanta que ens n'havien posat! Recordes els anys de collegiala quan, després de resar tres dies seguits per reparar les disbauxes del món, ens apropàvem a la barana del presbiteri amb el vel blanc tirat enrera i ens imposaven les cendres de les palmes i els llorers guardats del darrer Diumenge de Rams? Oh, aquella terrible sentència: Memento homo quia pulvis es et in pulvis reverteris! *Encara veig el rostre sever de la superiora que ens sotjava el somriure burleta per tal de castigar les més irreverents, convençudes de la fila tan drôle, com deia Suzi, que fèiem totes. Privades d'esventar-nos els residus pulverulents escampats pels cabells, havíem de traginar el pilotet fins a l'hora de l'esbargiment, en què ens empaitàvem pel jardí.*

—I com ens imaginàvem el dimoni! Mira, amb la figura exacta dels que aquests dies anaven a la rua: tots vermells, amb cua i banyes i empunyant una forquilla colossal...

—Un retaule romànic!

—I com ens imaginàvem la carn! Una mena de Mae West, però embafosa i perversa, sense cor ni entranyes. Potser, més aviat, com una tossa informe, cosida de pecats mortals.

—Ara sí que estem perduts! — exclama un dels acompanyants.

—Deixa-les esplaiar! — respon l'altre —. Aquestes fan com els de l'apotegma italià: Passato il pericolo, gabbato il santo.

El firmament és ja d'un to de perla i els tranuitadors reprenen la marxa dins llur estoig xarolat. Un cop a casa, tanquen els finestrons, avergonyits de la llum diürna, i encenen els canelobres del dormitori en bescanvi artificial del matí pel vespre. El son, però, no és sempre dòcil i quan se li escamotegen els seus estadis habituals li plau de fer el rebec. Les serres mecàniques dels obradors que donen a la galeria, van absorbint, voraces, els taulons gruixuts, amb un rondineig procaç. Les burgesetes lluiten amb el soroll i finalment se n'evadeixen, endutes per les ales del somni. Quan més deliciosament flotaven en les zones etèries, la cambrera tusta la porta de les habitacions i, tímidament, anuncia:

—Senyorets, són les dues!

Al gerro del menjador hi ha un gran pom de violetes.

S.

MIRADOR INDISCRET

Timorats

L'any 1933, sota els auspicis de Carles Pi i Sunyer, conseller de Finances de la Generalitat de Catalunya, s'emprengué una intensa labor per a l'estructuració de la Borsa catalana. Un documentat fascicle intitulat *Ordenació Borsària* explica el procés d'aquelles gestions que, a desgrat dels millors desigs, no pogueren arribar a un pensament coincident, ans tan sols a la formulació d'un dictamen de majoria i de diversos vots particulars.

Ara, davant l'escomesa dels Peláez i satèl·lits contra el Mercat Lliure de Valors de Barcelona i els comptes d'efectes de la Banca Catalana, tot són planys, lamentacions i telegrames de protesta, particularment d'aquells individus que es mostraven menys decidits a la catalanització projectada del nostre gran centre contractador d'acord amb les atribucions que, segons l'Estatut de Catalunya, corresponen a la Generalitat.

—Com que aleshores la poma no era prou madura...—insinuava, divendres passat, un corredor.

—Sí, però darrera de no considerar-la mai prou madura, ara és podrida del tot—replicà un dependent que ja es veu engrossint el nombre dels sense feina.

Cornuts i pagar el beure

L'enrenou entre els empleats borsaris ha tret a relluir una anècdota sobre el conservadorisme encaramelat d'alguns elements del Mercat Lliure: en ocasió d'una subscripció d'acusat matís polític, un soci del Casino Mercantil s'apuntà per la quantitat de cinc cèntims. Reconvencions, amenaces, suspensió temporal del donador, etc. Aquests dies, els que en aquella avinentesa es mostraren més esplèndids no s'estan de dir:

—Si fos a fer, no en donem ni cinc!

La «maja» amb mantellina

El ball de la premsa celebrat al Liceu recordà, a les acaballes, la premsa del vi. Els curiosos que s'havien preguntat on era la «Maja de Goya», haurien pogut contemplar-ne una reproducció bastant aproximada en una bella dameta jacent damunt les flonjors alcohòliques.

—Es ben estrany, perquè acostuma a beure els «chatos» de mançanilla com aigua fresca! —exclamava un periodista.

—Oh, bé, però aquests d'avui no eren simulats!—contestà un company de taules.

«Aureà mediocritas»

Al teatre Romea, la nit del divendres darrer no es celebrà funció ni a les deu ni a les dotze en punt. A mesura que anava arribant el públic, un porter advertia amablement:

—La representació ha estat suspesa per malaltia de dos actors. Aquesta tarda hi ha hagut penes i treballs per a poder acabar el tercer acte...

—Que estan malalts d'encefalitis letàrgica? — preguntà sorneguerament En Gonçal Arnús.

De Víctor Hugo à Albert Piera

El dramaturg Albert Piera, llorejat amb el Premi Ignasi Iglésies 1933, s'ha llançat de ple al teatre. Fins l'estrena d'*Els Homes forts* es mantingué en actitud reservada i espectant, però ara crida ja més que els que el combatien.

Què hauria passat si, com pronosticaven molts, *Els Homes forts* no haguessin tingut gens d'èxit?

L'optimisme i la confiança d'Albert Piera no haurien pas minvat.

El mateix dia de l'estrena a la tarda, tement potser que l'obra s'ensorraria, deia En Piera, en el Poliorama, a un amic:

—Coneixeu Víctor Hugo?

—Ahir el vaig trobar al carrer de Pelayo.

—Res de bromes! Coneixeu Víctor Hugo?

—Home, és clar que sí.

—Doncs Víctor Hugo va escriure una cosa titulada *Hernani*. La nit de l'estrena d'aquesta obra, hi hagué bufetades. Després s'ha representat milers de vegades. Qui us diu que amb *Els Homes forts* no passarà el mateix?

Un títol oportú

Vidal i Jover ha estrenat al Poliorama la seva comèdia *La Senyoreta Oest*.

Quan desesperava ja que li posessin en escena, l'obra anterior, de Carles Soldevila, li oferí una bella ocasió per a dur *La Senyoreta Oest* al Poliorama.

En efecte: en lletres de gran tamany i lluminoses, es llegia a la porta del teatre de la Rambla dels Estudis: *Necessitem senyoreta.*

—Ací en teniu una — digué Vidal i Jover.

No sabem si l'anècdota és rigorosament certa; en tot cas, està ben inventada.

Molts atribueixen la paternitat a l'Elias, però sembla que el pare veritable és un actor de la companyia.

Bernat, mai badem!

A propòsit del teatre Poliorama, hem de recordar, encara que una mica tard, una de les moltes pifiades que fa, en matèria de teatre, el senyor Bernat i Duran, crític d'*El Noticiero Universal* i cap de premsa interí de la Generalitat.

Fou arran de l'estrena de *L'Huracà*, de Carme Montoriol.

Referint-se al tema d'aquesta obra, Bernat i Duran venia a dir que havia estat tractat ja pels grecs.

Entre ells, esmentava Péladan i Gide.

Segueix Bernat i Duran conservant l'incògnit?

Quan el senyor Bernat i Duran, ara que hem parlat d'ell, fou designat pel coronel Jiménez Arenas per a ocupar el lloc de cap de premsa de la Generalitat, va ésser presentat pel coronel als periodistes:

—Es tracta d'una persona que tothom coneix, d'un periodista ja cèlebre, d'un home, en fi, per al qual gairebé no caldria la presentació... Es tracta del senyor... del senyor... com us dieu?

—*Bernat y Durán, don José* — respongué l'interpel·lat.

—Això mateix!

Ignorem si el senyor Portela li sap el nom millor que el seu predecessor. L'únic que podem afirmar és que en una ocasió vàrem sentir que, referint-se al senyor Bernat i Duran, el senyor Portela demanava:

—*Aquel... aquel de la barbita.*

La categoria d'un gos

Un dels sentinelles de l'Aeronàutica Naval, per davant del qual han de passar els visitants de l'*Uruguay*, té un gos que es diu Trotsky.

Un periodista que formava part d'un grup que esperava un dia allí a la vora, va entendre malament el nom i cridà el gos:

—Toresky!

El mariner, mig enfadat, va replicar:

—Trotzky, senyor! No li tregueu categoria, pobre gos!

Les dotze en punt

La presidenta de les paes, senyora Luisa Gutiérrez Gallego, cansada de passejar el grifó sense cap pràctic resultat polític, es queixava de la poca importància assolida fins ara per la seva gent:

—*Hay que reconocer que tenemos mala prensa. En cambio, las japs...*

—*Quiá! Recuerde a Horacio: «la mediania tranquila es preferible a cualquier otra condición!»*—li etzibà, conhortador, En Gómez Monche.

Enveja

La senyora Gutiérrez Gallego, a desgrat de la citació horaciana, no es donà per convençuda i derivà la conversa cap als temes mundans:

—*Deje en paz a los clásicos y fíjese usted en otros aspectos. Quién ganó el premio de riqueza en el baile del Liceo? Pues la señora Feliciana Planas de Bertrán, de la J. A. P.*

—*No desfallezca, doña Luisa, y ganará usted el premio de la constancia!*—li respongué, per sortir del pas, el rei dels picapedrers.

Els esplais d'una minoría

Som en els dies en els quals la Solidaritat Catalana es diluïa de resultes de la poma de la discòrdia que Maura havia llançat en el seu si amb el projecte d'Administració Local. Els diputats de la Lliga i els del C. N. R. es combatien lamentablement en plena Cambra. Això no era obstacle, però, perquè cada vespre fins a la matinada confraternitzessin els uns i els altres en alegres xeflis a casa de donya Matilde, distingidíssima *militara*, proveïda d'un gran nombre de nebodes tan maques com divertides.

Assabentat del fet, J. C., el diputat de més pes de l'Esquerra, que portava a Madrid una vida recollida no sortint cap nit per por a les pneumònies, no es cansava de blasmar seriosament els seus companys xerinolistes.

—Pobres de nosaltres—els deia—si a Barcelona se n'assabenten un dia!

Però tot era inútil. Donya Matilde era

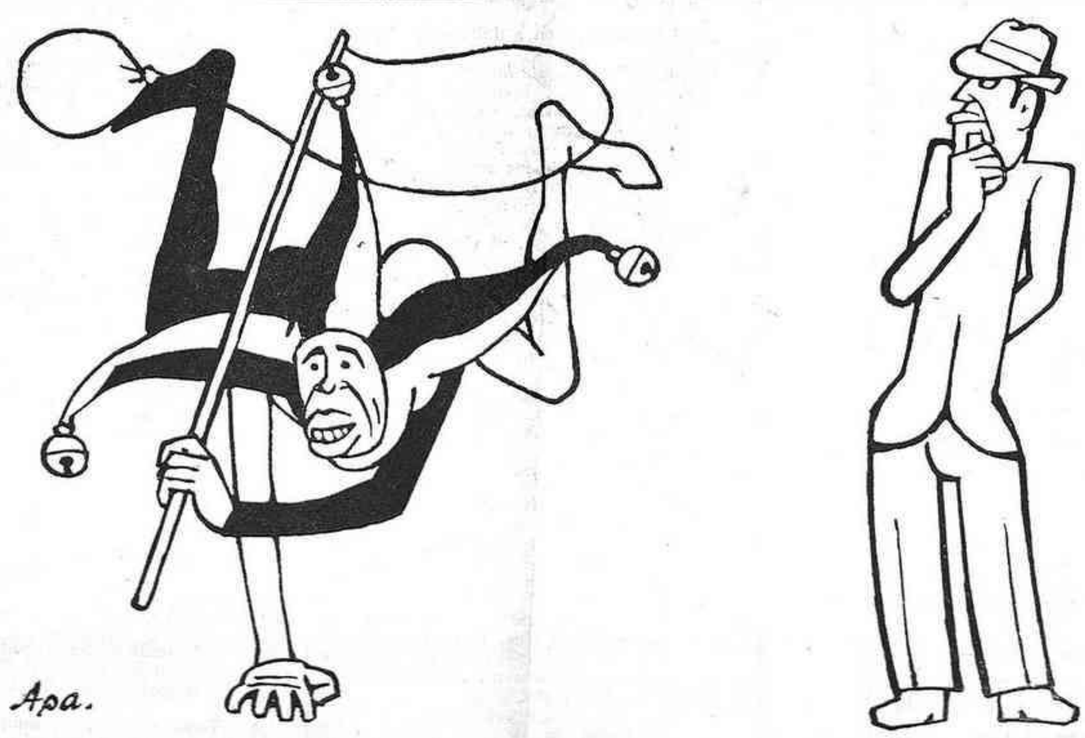

—Ara formalitat, que ja hem entrat en la Quaresma

(c) Ministerio de Cultura 2006

tan avinent i comprensiva, que gairebé podia dir-se que era part integrant de la minoria.

Imprevistament es produí el desastre del Barranco del Lobo, el tancament de la Cambra i la conseqüent desbandada de diputats. Els nostres no podien pas deixar Madrid sense acomiadar-se de donya Matilde.

—Encantats de les seves nebodes i molt satisfets d'haver-la coneguda, i, ja ho sap, si algun dia ve a Barcelona, cada vespre ens trobarà a la Maison Dorée per a tot allò en què puguem servir-la.

Els cent convents cremats durant la Setmana Tràgica esdevingueren una atracció turística. Mig Madrid vingué a veure'ls, i amb ell, donya Matilde. Així fou com, un dia, se'ls presentà l'amable *militara* a la penya. Encaixades efusives, alegries...

—*Ya os lo dije que vendría a veros!... Qué tal?... Cómo os va?... Y a ti?... Y a usted?... Y quién es ese*—indagà la madrilenya apartant d'una revolada el diari que semblava llegir amb molta atenció l'auster J. C.

—*A este no le conoces tú*—li digué un.

—*No he de conocerle? Este es el de las mañanitas!*

«Jo tot sol, no!»

En un dels darrers assaigs d'aquell *Estudiante de Salamanca* que es va estrenar al Liceu, l'autor de la música, el mestre Gaig, es va acostar al mestre Padovani, que no sols va haver de dirigir, sinó també de corregir, la partitura.

El mestre italià, gat vell del teatre, va insistir que l'òpera s'engegués a l'estil modern: res d'obertures, simfonies ni preludis; teló enlaire i endavant veus i músics tot plegat.

El mestre Gaig no se'n sabia avenir i volia saber el perquè d'aquesta insistència de Padovani. Aquest, que temia que el públic es dediqués a fer aquell soroll que se'n diu fregir peix, va dir a l'autor:

—Res d'obertura, i amunt el teló. Jo a soles amb l'orquestra i amb simfonia, de cap manera!

No es pot demanar massa

A les Galeries Syra. Al peu de les estatuetes d'En Manolo, Tototte, la seva muller, la Carme Cortès, En Josep Maria Junoy i En Francesc Pujols han improvisat una animada tertúlia. Les estatuetes estan collocades entre els quadros penjats a la sala. De sobte, entra una bellíssima senyora, elegant i distingida, que porta un gos, exemplar preciosíssim. La senyora passa els ulls pels quadros, i sense aturar-se ni un minut davant de les estatuetes meravelloses, entra a una altra sala.

Els tertulians comenten el fet que hom pugui passar per allí sense fixar-se en aquelles meravelles.

—Ja veureu—diu En Pujols—. Es tracta d'una senyora extremadament formosa, d'una elegància i d'una distinció poc comunes, acompanyada d'un gos espaterrant, i encara voler que sigui sensible a una obra tan formidablement intensa com la d'En Manolo!... Calma, calma..., que a l'últim potser demanarem massa.

Bona edat

Fa uns dies, Valle-Inclán, voltat d'admiradors i curiosos, suportava una vella aristòcrata amb pretensions d'intellectual i fins i tot comunistejant. Això sí, amb auto a la porta i, segurament, amb un ben proveït compte corrent al banc.

La dama insistia que l'autor de *La Reina Castiza* visités l'històric arxiu de casa seva, ple, segons ella, de documents interessantíssims.

—Quan vingui per casa—li deia—li ensenyaré una carta que posseeixo del cardenal Cisneros.

—*Dirigida a uzté?* — preguntà, ja sense poder-se contenir, Valle-Inclán.

EN LA JUNGLA INFERNAL DEL GRAN CHACO

Primer contacte amb el Paraguai

Ja fa dos anys que Bolívia i Paraguai, dues repúbliques de l'Amèrica del Sud, estan en lluita. Ja fa dos anys que mobilitzen llurs millors homes i els envien a morir en aquella extraordinària jungla del Gran Chaco.

S'ha cregut i s'ha dit que es tractava d'una petita guerra sense importància. La veritat és ben diferent. Cent vuitanta mil homes, armats a l'europea, equipats amb metralladores del darrer model, amb canons de tir ràpid, amb avions, s'exterminen metòdicament en la selva verge.

El port d'Asunción preveu un espai per a les crescudes del riu

Només hi manquen els gasos. Es d'esperar que a no trigar gaire els europeus no tindran res a envejar al canyet del Gran Chaco.

* * *

Ja fa temps que ha estat duta a la S. de les N. la divergència que arma l'una contra l'altra dues nacions d'un passat comú. Han anat comissions a les ribes del riu Paraguai. Els representants de les potències a Ginebra han rebut reports i informes. Temptatives d'arbitratge han reunit els ministres de les nacions sudamericanes.

Però la pau no ha sortit pas de tots aquests esforços.

Els bolivians desitgen el Gran Chaco fins al Paraguai, baldament hagin de deixar-hi fins llur darrer soldat. Els paraguaians no volen cedir aquesta malesa inhabitable, aquests boscos plens de serps, aquests aiguamolls plens de febres, baldament hagin de quedar-hi enterrats tots, joves i vells.

El Gran Chaco, per desgràcia dels sudamericans, és un reservori enorme de petroli.

El 26 de setembre darrer, l'assemblea de la S. de les N. acabava *els preliminars en vista de la discussió relativa al Chaco.* La discussió havia de venir més tard davant una altra assemblea (1). Els belligerants no han tingut gens en compte, estigueu-ne segurs, aquests preliminars. No tenen en compte res. No es deturaran fins a haver esgotat les forces.

Un repòrter s'ha trobat a Asunción, capital del Paraguai. El seu gust del risc l'ha empès, a través de la jungla del Gran Chaco, fins a les primeres línies. Passant a través de boscos on viuen jaguars, serps, aranyes verinoses i alguns indis, sobrevivents degenerats de les velles races civilitzades de l'Amèrica del Sud, ha trobat aventures, algunes dramàtiques, d'altres còmiques. En aquesta jungla infernal hi ha homes rebutjats pels blancs que viuen una existència primitiva; n'hi ha d'altres, com els memnonites, que s'havien pensat trobar-hi, lluny de totes les agitacions modernes, una pau *inaccessible.* No sabien que acampaven sobre territoris ardentment cobejats. Ara viuen sota la trajectòria dels obusos i els raids dels aviadors.

Car hi ha els dos exèrcits.

El de Bolívia ha baixat dels alts planells freds. Compost d'homes petits i rabassuts, en els quals domina la sang índia, ha trobat un adversari cruel: la fornal tropical que s'estén sobre les ribes baixes del Pilcomayo.

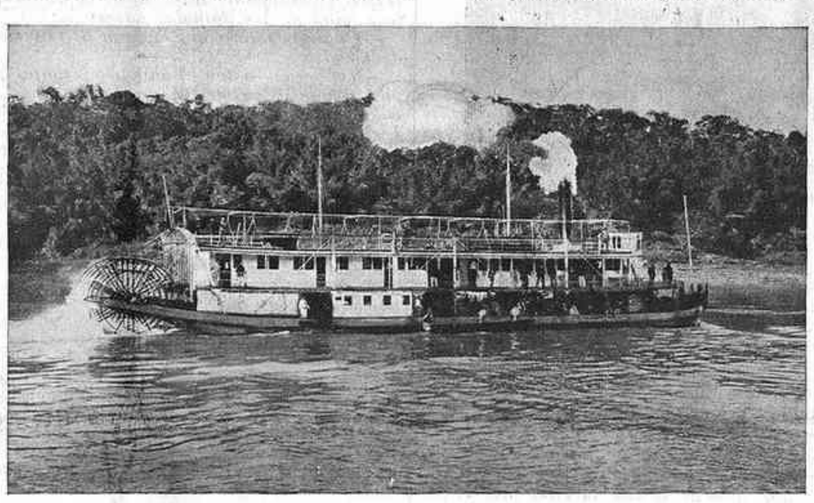

Un vaixell de tràfic fluvial pel riu Paraguai

Els cossos de desenes de milers de bolivians nodreixen les bèsties de la jungla o es podreixen en els xaragalls de la selva.

Al principi, aquest exèrcit era comandat per militars alemanys. El general Kundt i el comandant Reun organitzaven les tropes, poc aguerrides, però que ocupaven ràpidament una part del territori disputat.

L'exèrcit paraguaià només comptava amb alguns milers de soldats. Foren enquadrats ràpidament per voluntaris vinguts de diversos països. La majoria dels seus homes tenen sang guaraní a les venes. Estan aclimatats a les planes xaragalloses. Per això han reprès gairebé tot el territori envaït pels bolivians.

* * *

Ja fa dos anys que aquestes dues petites nacions exhaureixen llurs recursos. Asunción, capital del Paraguai, és una ciutat on es troben centenars de ferits. S'hi viu com es vivia en aquelles ciutats del «darrera» que hem conegut. La febre del patriotisme un dia; l'endemà, l'horrorós espectacle de les dones i les criatures fugint sota l'atac de les esquadrilles bolivianes.

La Paz, molt lluny del front, a més de mil quilòmetres, organitza amb penes i fatics el proveïment d'un exèrcit que és enorme en proporció a la població civil de Bolívia.

L'or i la sang ragen a dolls sobre la terra podrida.

Per anar al *no man's land* (2) situat entre aquests dos exèrcits installats en la més estúpida de les guerres, un repòrter aventurer s'exposa a algunes molèsties que van des de la febre palúdica fins a la mort violenta. Si t'escapes de les aranyes verinoses, pots caure sobre un niu de metralladores; si fuges del pantà pestilencial, corres el risc de topar-te amb una bateria camuflada.

Es així que ha calgut al viatger, al *señor periodista,* com diuen aquests indis que parlen espanyol, una gran paciència per a vèncer, primer que res, la resistència de la gent del «darrera». (No els agrada ni mica que algú vagi a veure aquesta vana carnisseria. Els bolivians hi són completament hostils.)

I després li ha calgut recórrer les pistes que travessen la jungla en camions carregats de caixes de municions. Per últim, vestit com un tinent paraguaià, li ha calgut plegar-se a la disciplina i als mètodes d'aquesta guerra.

Tot això, esmaltat de crits de dolor i de cants nostàlgics. Les troballes de la selva tenen l'imprevist de les velles històries de la conquista espanyola. El cant de la guitarra acompanya sovint la mort del soldat del Gran Chaco.

De vegades, l'espectacle tenia una grandesa tràgica; de vegades, la riallada de les coses, la ironia inconscient de les bèsties i dels «salvatges», posava un xic de torbació en l'esperit del viatger.

* * *

Mentre a Ginebra s'acabava l'estudi dels *preliminars,* el repòrter veia morir pobres homes sobre la terra emmetzinada de la jungla del Gran Chaco.

AMB TRES TINENTS A BORD DEL «PINGO», RUMB A LA SELVA VERGE

Es en vosaltres que penso, els meus tres tinents del *Pingo,* tot escrivint aquest article que és alhora d'abans i de després de la campanya. Sortírem junts cap al Chaco i cap al front de Villa Montes, ja fa sis setmanes, i cal que conti la vostra història.

El vostre petit grup estava constituït així: José Vasconcellos, primer tinent, Juan Rodríguez i Manuel Salomoni, segons tinents. Tornàveu al front, tinent primer, i vosaltres, tinents segons, marxàveu com voluntaris. El de més edat no tenia vint anys. Tots tres havíeu abandonat la universitat per a defensar el vostre país en perill.

Sortírem un radiant matí d'abril, temps esplèndid per a una excursió de plaer. La minúscula motonau *Pingo* que ens havia de transportar, era plena a vessar de parents i d'amics vinguts a desitjar bona sort als que marxaven cap al front de batalla.

Hi havia moltes noies boniques: germanes, promeses, padrines de guerra. Al Paraguai viuen les més encisadores *señoritas* de l'Amèrica del Sud: van vestides de blanc. Tenen la cabellera d'un negre d'atzabeja i la pell daurada pel sol dels tròpics. Us miren amb uns ullassos vellutats, i quan us somriuen ensenyant unes dents esclatants, ja és una carícia que us prodiguen. El seu espanyol no s'assembla de res al castellà sorollós d'Espanya o a la jerga arrossegada de Buenos Aires. Es un espanyol criollo límpid i harmoniós. Quan parlen en guaraní, diríeu que canten.

Sobre el moll, els ociosos d'Asunción i els emboscats venien a procurar-se la illusió d'assistir una mica a la guerra. Després d'això, anirien a escampar-se pels cafès de la ciutat i dirien amb un to heroic:

— La sortida del *Pingo*? Jo hi era! Amb uns homes així, és segur que guanyem la guerra. Ah! si la meva salut no em barrés el camí del front!... Justament estic acabant un pla per a destruir l'exèrcit bolivià...

Però deixem aquests estrategues de cafè i aquests covards, i tornem a vosaltres, els meus tres tinents. Recercant una solitud relativa, us havíeu reunit amb les vostres promeses a popa de la motonau. No tenint cap *novia* ni cap *madrina de guerra,* i l'encarregat d'afers de França trobant-se molt ocupat en el seu *footing,* m'entretenia observant-vos tan bé com podia.

No parlàveu massa, però us teníeu les mans agafades; i, ben mirat, tenir-se les mans agafades és l'únic que compta en aquesta mena de separacions. Una de les xicotes, la del primer tinent, va dir, per fi:

— Té aquest paquet, José. Hi ha tabac, xocolata, una mica de canya. També hi he posat una medalla benèida perquè et protegeixi.

I després, sense transició, es posà a plorar.

— Per Déu, Sarita — li reprotxaven les seves dues amigues —, no t'ho prenguis així. Davant de tothom, a la teva edat...

Va xiular la sirena de la sortida. El *Pingo* es buidà lentament. Sobre el pont superior quedaren els homes del Chaco. Els emboscats del moll es retiraren com si comprenguessin que ja començaven a ésser-hi de massa.

Fèieu bona cara, els meus tres tinents.

— *Hasta pronto* — dèieu a les vostres promeses —. Fins aviat, i amb la victòria!

I bescanviàveu facècies. Sarita somrigué entre les seves llàgrimes.

— Gràcies a Déu! — varen dir els camarades del primer tinent —. Això és una paraguaiana de debò!

Sobre el pont, un home, un soldat ras, cridà: *Viva el Paraguay!* La gentada semblà sentir una sotragada elèctrica. Els homes es llevaren els barrets, les gorres militars, les dones es senyaren, i tothom cridà amb una sola veu: *Viva el Paraguay!*

El *Pingo* llargà les amarres, es decantà cap el mig del riu. Les vostres darreres paraules, Salomoni, foren, crec:

— *Hasta la vuelta, Dorita! La guerra en el Chaco? No es nada!*

Els vestits blancs del moll, les cases clares d'Asunción, s'apetitaren ràpidament. Sobre el pont del *Pingo* alguns braços s'alçaven encara, però ja ningú no cridava cap adéu. Tothom comprenia que ara la separació era total.

JEAN ALLOUCHERIE

(*Segueix a la pàgina* 8)

(1) D'ençà que l'autor d'aquest reportatge es trobava al Paraguai, la història diplomàtica del conflicte ha passat per interminables vicissituds. Però la qüestió segueix en peu i la guerra no s'ha acabat pas per ara.

(2) «Terra de ningú», nom donat en la guerra europea a l'espai situat entre dues trinxeres enemigues.

L'APERITIU

Rafael Llimona. — Catalunya, que és un país dissortat en moltes coses, té en canvi la fortuna de fer un bon paper en tot el que fa referència a les arts plàstiques. Des del nostre renaixement polític i cultural, si tenim en compte el valor del nostre país relativament a la seva extensió, a la seva densitat de població, i al que significa internacionalment la paraula Catalunya, podem dir que nosaltres, des d'un punt de vista artístic, estem en una situació pletòrica; artísticament, Catalunya es supera a si mateixa. El fet de viure amb un ull encarat a França i un altre a Itàlia, les meravelloses condicions del nostre paisatge i la manera d'ésser imaginativa, realista i oberta dels catalans, són causes per què la terra d'aquest país sigui copiosament i ricament abonada per produir el fet artístic. Si nosaltres, generalment, sortim una mica decebuts d'un concert de música catalana, d'una representació de teatre o de la lectura d'una novella, encara que en aquestes manifestacions trobem infinites possibilitats excellents no reeixides encara, també, generalment, quan sortim d'una exposició de pintures, ens perduren en l'ànima uns gustos d'autèntica satisfacció, que fan que tinguem, sense pecar de *chauvins,* en una alta estima l'obra pictòrica de Catalunya. En l'actualitat són una colla els nostres pintors que, situats en una època més aviat apta per a la crítica que per a la creació, poden fer un excellent paper a tot arreu del món. Jo, encara que sigui un apassionat i un gustador de les arts plàstiques, m'he mirat sempre la pintura com a simple espectador i no m'he embrancat mai en una labor crítica ni en un comentari pretensiós. Rares vegades en els meus escrits se m'acut de tractar temes concrets que facin referència a la pintura. Però molt de tard en tard, veient pintura catalana se'm presenta als ulls un cas excepcional, un d'aquests casos que ataquen d'una manera tan fresca i tan insinuant els ulls del cos i de l'ànima, que em reconcilien en absolut amb el meu país, i a més a més del valor pictòric de l'obra, hi ha per mi un fortíssim valor sentimental i patriòtic.

Un d'aquests casos, potser el més ple de tots i el que em permet més lliurar-me a l'admiració i a la satisfacció íntima, com amic i com a català, me l'acaba d'oferir el pintor Rafael Llimona amb la seva darrera exposició.

Rafael Llimona em fa l'efecte d'un pintor superior en un país de pintura excellent. En ell, com en els artistes de les grans èpoques de creació, s'acusa la tradició familiar; aquella tendresa peculiaríssima i aquella viva traça antiacadèmica de les escultures del seu pare, es retroba en les teles de Rafael Llimona a través de la murrieria més fina del seu pinzell—una murrieria que sembla ingènua—i a través d'una malícia que està situada en l'aresta aguda en la qual convergeixen la ciència i l'instint. A més a més, Rafael Llimona és un pintor total del món que respira, del món del maquillatge i del món dels ametllers florits. Té una visió actual i eterna de la pintura, decantant-se en aquesta visió per tots els procediments més amables, més insinuants, més temptadors. La pintura de Rafael Llimona fuig de les coses feixugues, està com si diguéssim en un estat de gràcia, plena d'elements meteorològics fugissers, esborradissos, inapreciables; boira, pluja recent, sol i aigua, paisatges en el punt màgic de despertar-se i d'adormir-se. Els arbres i els camins de Rafael Llimona són els moments més autènticament lírics de paisatgista català que jo conec. Potser des de certs moments perfectes de la pintura del vell Vayreda, cap pintor català de la nostra època no havia pintat un arbre florit i despentinat pel vent que fos tan realment i tan poèticament un arbre com Rafael Llimona. Els paisatges de Rafael Llimona tenen aquella inviolable mala fe dels paisatges naturals; damunt de l'obra del pintor hi ha el joc de mans del màgic en aquestes teles delicadíssimes de Rafael Llimona. I el que passa amb els paisatges passa amb les seves figures femenines, i amb les seves flors degollades expandint-se dins del vidre i la ceràmica. Rafael Llimona per a les seves figures de dona utilitza el fum, el nacre, la crema i el coloret de la imaginació més confitada que tingués la sort de descobrir el món amb una picardia de cadell. En les ombres adorables dels seus nus femenins, s'endevina aquella austeritat i aquell sentit de responsabilitat dels antics italians, però, per mera trapasseria, fregades amb paper de vidre i camuflades amb tota la poca-vergonya del tocador d'una persona exigent. Rafael Llimona té, com he dit, una visió totalitària del seu món, aquesta visió, deformada com tota visió artística, està expressada pels dos elements més forts, més suggestius, més irresistibles: la gràcia i la simpatia. Aquestes dues qualitats, que no són precisament les determinants de l'art modern que moltes vegades explota allò que és antigraciós i antisimpàtic, en la paleta de Rafael Llimona vénen a demostrar, no sols una possible, sinó una evidentíssima modernitat. Aquí accepto la paraula modernitat—que tan poc interès té per mi—per fer-me entenedor dels devots d'aquesta paraula. Jo crec que la pintura de Rafael Llimona, perquè és molt pintura, i és essencialment pintura, resulta de les més humanes i de les més poètiques. Hi ha pintors que fatalment fan pensar en un poeta: per exemple, Manet fa pensar en Baudelaire, Renoir en Verlaine; són associacions fatals. A Rafael Llimona, pintor suggeridor d'un món poètic i d'una mentalitat poètica, no li trobo un equivalent a Catalunya, perquè la seva pintura em sembla molt superior a la nostra poesia actual.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

PAPER DE FUMAR

SANT JORDI

FI-RESISTENT - MIG COMBUSTIBLE
ESTOIG: 10 CENTIMS

SI ÉS ELÈCTRIC I DEL VOSTRE AUTOMÒBIL
us el repararan avui i bé, al
GARATGE ELÈCTRIC
CARRER MOIÀ, 618 - (Anbau i Diagonal)

CAMISERIA FITO BARCELONA
Importants rebaixes per ampliació SECCIÓ A MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 11655

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL CONSTRUCTOR D'UNA NACIÓ

T. G. Masaryk

Avui, 7 de març, el president de la República Txecoslovaca compleix vuitanta-cinc anys i, amb aquest motiu, el seu país homenatja com es mereix l'home que n'ha fet una nació model entre les democràcies europees.

Associant-nos-hi, publiquem aquesta biografia i un altre estudi en la pàgina 6.

T. G. Masaryk nasqué el 7 de març de 1850 a Hodonín, d'una família pobra, de pare eslovac i de mare txeca, reunint així en la seva ascendència les dues branques del poble txecoslovac. Va fer els seus estudis secundaris a Brno, i els superiors a Viena, on passà així mateix l'examen per a l'ensenyament superior de filosofia amb una tesi sobre *El Suïcidi*. Després de 1880, quan la universitat de Praga fou dividida en dues universitats, alemanya i txeca, fou nomenat per a aquesta darrera i es trobà aviat al centre d'un fecund moviment científic, del qual fou l'ànima. Traçà el programa del treball intellectual dels cursos següents, suscitant la publicació d'un gran diccionari enciclopèdic i formulant el desig de fundar una segona universitat txeca i una nova societat sàvia. En filosofia, féu conèixer les doctrines positivistes, però tornant als filòsofs clàssics anglesos i girant-se vers l'estudi de la filosofia russa i de l'eslavofilisme rus.

No es llançà a la política fins després de 1890. Fou diputat al Reichrat de Viena, però abandonà aviat la carrera política per a dedicar el temps a meditar les idees bàsiques del programa polític txec. Pels volts de 1895 publicà diverses obres, entre elles *La Qüestió Txeca*, en les quals, per l'estudi dels caps del moviment nacional txec de la primera meitat del segle XIX—Dobrovsky, Kollár, Palacky i Havlícek—, arriba a una concepció de la història txeca i a una filosofia nacional personal. Veu l'apogeu de les tendències històriques de la nació en la Reforma txeca, en particular en el moviment religiós i moral dels Germans de Bohèmia, i demostra que, per damunt de la recatolització violenta dels segles XVII i XVIII, el moviment de renaixença reprèn la idea de la reforma, que es deixa veure tant en els versos de Kollár com en el programa de Palacky i dels altres caps nacionals. Es així com Masaryk ha tret de l'estudi del passat del seu país, el sentit i el programa de l'esforç nacional. Aquest programa, no solament l'empeny a noves lluites intellectuals i crítiques, sinó que també el torna a l'acció política, i els deu primers anys del segle XX el veuen al cap d'un petit partit polític compost d'intellectuals, predicant el programa d'una política realista i perseguint objectius polítics realitzables.

T. G. Masaryk

Aquest home, adversari del radicalisme i partidari d'una transformació política d'Austria, passa a l'oposició dintre aquest Estat, després d'haver-se adonat de les bases immorals de la seva política exterior, en els seus mètodes de lluita contra els iugoslaus, que es revelaren en els vergonyosos processos de Zagreb i de Friedjung, arranjats i preparats amb documents falsos i falsos testimonis. En 1914, quan Austria provocà la conflagració europea, l'oposició de Masaryk es convertí en determinació revolucionària.

Emigrat polític a Ginebra en ocasió del cinquè centenari de la mort de Joan Huss, declara la guerra a la monarquia habsburguesa, i, després d'haver fet els preparatius més urgents per a l'organització de la propaganda antidinàstica i l'aplec dels elements txecs a l'estranger, proclama, en novembre de 1915, que la nació txeca està al costat dels enemics de la monarquia. Inaugura la seva activitat de propagandista amb una conferència-programa, a la universitat de Londres, sobre el problema de les petites nacions, en la qual proclama la necessitat d'alliberar els pobles compresos des del Bàltic al cap Matapan, i de reorganitzar Europa sobre aquesta base. Aquesta conferència resumeix el programa de la lluita dels txecoslovacs per la llibertat, que després exposà en detall — en 1918 — en el llibre *La Nova Europa*, el qual trobà un reforç tan poderós en els principis de Wilson i en el dret dels pobles a disposar d'ells mateixos.

En febrer de 1916, es constitueix a París, com òrgan de l'emigració txecoslovaca revolucionària, el Consell Nacional Txecoslovac, i el seu cap és Masaryk, l'autoritat del qual reconeixen les grans organitzacions de colons txecs d'Amèrica i de Rússia.

En 1917, després de la revolució russa, Masaryk trasllada la seva acció a Rússia, país on mentrestant s'ha constituït el nucli d'un exèrcit de voluntaris txecs i on, entremig del caos revolucionari, calia l'autoritat d'un cap per a assolir la unitat de les organitzacions militars txecoslovaques.

L'obra de Masaryk a Rússia fou coronada per l'èxit. L'exèrcit, aprofitant el relaxament del període revolucionari, s'engruixí de pressa amb l'afluència de nombrosos presoners txecoslovacs. Masaryk estipula un conveni amb França, fent de les seves tropes una part integrant de l'exèrcit txecoslovac a França, i després marxa a Amèrica, a preparar-ne el trasllat al front occidental. Aleshores l'exèrcit txecoslovac de Rússia es desplaça cap a l'est, cap a Vladivostock, però entra en conflicte amb els bolxevistes, i en una sèrie de combats que feren aquest exèrcit cèlebre en tot el món, ocupa la línia del Transsiberià, impedint així que les masses de presoners alemanys de Sibèria anessin a reforçar els efectius alemanys disposats a ésser abocats al front occidental.

En l'entremig, l'activitat diplomàtica del Consell Nacional de París, en particular la del seu secretari general, Dr. Benes, collaborador principal i íntim de Masaryk, havia reeixit a obtenir dels aliats una declaració reconeixent, d'una banda, el Consell Nacional Txecoslovac com govern de fet, i, d'altra banda, l'exèrcit txecoslovac com un exèrcit aliat. Aquests actes eren inequívocs pel que fa al programa dels aliats respecte a Austria-Hongria; això és, que calia desmembrar la doble monarquia i constituir una sèrie de petits Estats nacionals. Aquest programa rebé igualment l'aprovació de Wilson, i quan Austria demana la pau, Masaryk publica — 18 d'octubre de 1918 — la declaració d'independència txeca, dita declaració de Washington.

Al mateix temps, Wilson remet el destí d'Austria entre les mans dels seus pobles, sobretot dels txecoslovacs i dels iugoslaus, tot sancionant, amb la seva resposta a la proposició de pau de la monarquia habsburguesa, la declaració d'independència dels txecoslovacs, que durant l'interval havien transformat el Consell Nacional en govern provisional constituït així: Masaryk, president; Benes, ministre d'Afers estrangers; general Stefánik, ministre de la Guerra.

A Txecoslovàquia, mentrestant, l'organització revolucionària interior, el Comitè Nacional, proclamava en 28 d'octubre la independència i convocava una Assemblea Nacional Revolucionària, la qual proclamava, el 14 de novembre de 1918, Masaryk president de la República Txecoslovaca.

El 21 de desembre de 1918, Masaryk entra triomfalment a la seva pàtria i és acollit com l'alliberador de la nació. En reconeixement dels seus serveis, la Constitució txecoslovaca ha formulat en favor del seu primer president una excepció a l'article disposant que ningú no pot ésser reelegit dues vegades seguides a la presidència de la República.

Des del seu gloriós retorn a Praga, el president Masaryk ha acabat la seva acció revolucionària per a dedicar la seva rica experiència i la seva clarividència a la construcció del nou Estat, valent-se de la gran autoritat de què frueix. Ell mateix ha descrit les seves vicissituds d'emigrat, de revolucionari i de vencedor en un llibre de memòries intitulat *La Revolució Mundial* (1925).

En 1920, quan l'Assemblea Nacional Revolucionària hagué acabat la seva tasca votant les lleis constitucionals, el president Masaryk, cap del govern provisional, es sotmeté a la decisió d'un plebiscit. En 1927 fou reelegit per al segon septenni, i en 1934 per al tercer.

DR. A. HARTL

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics

Correus: Apartat 190 — BARCELONA — Telèfon 73013
Teleg.: "Carburos" — Mallorca, 232

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Mirant a fora

Un espia en val un altre

La història d'espionatge que ha fet executar, com dèiem la setmana passada, dues noies de velles famílies alemanyes, ha tingut una curiosa continuació.

Segons alguns diaris estrangers, en saber-se a Varsòvia la detenció de Sosnowski, es decidí detenir, a tall de represàlies, un dels més actius agents alemanys. Però aquest, ensumant el perill, es traslladà en auto al port de Gdynia i s'embarcà en el primer vapor que sortí cap Alemanya.

Aleshores, el cap del contraespionatge polonès va tenir una pensada genial. La policia polonesa telegrafià a la de Stettin informant-la que a bord d'un vaixell que costejava hi havia l'ucranià que no feia gaire havia assassinat el ministre de Governació de Polònia i es feia passar per espia alemany. Per tant, les autoritats poloneses demanaven que l'individu assenyalat fos lliurat als dos policies polonesos que havien sortit cap a Stettin en tren. Com és natural, el senyalament tramès corresponia al de l'espia alemany.

Arribat a Stettin i detingut, l'home prou es donà a reconèixer i reclamà que fossin demanades instruccions a Berlín. Però es veu que Himmler, cap suprem de les S. S., no està gaire al corrent dels afers de la Reichswehr—cosa que es comprèn donada la rivalitat entre els generals i l'estat major de les S. S.—, i, satisfet de prestar un servei al govern polonès, ordenà l'extradició del pretès ucranià, el qual tornà a Varsòvia detingut i en avió.

Però sembla que tot s'ha arranjat. Un espia en val un altre, i Sosnowski ha pogut tornar a Varsòvia a canvi de la llibertat del seu collega alemany.

Tot sigui per la recent amistat germano-polonesa.

Hindenburg, crític d'art

A propòsit de la mort de Max Liebermann, Der Simpl, *de Praga, conta el següent:*

Quan el pintor encara presidia l'Acadèmia de Belles Arts de Berlín, el mariscal Hindenburg inaugurà una exposició on Liebermann tenia unes quantes teles. El pintor acompanyava a través de les sales la més alta autoritat del Reich. Davant d'uns Jugadors de polo pintats per Liebermann, el mariscal s'aturà, visiblement interessat, i comentà:

—Quan un cavall s'encabrita d'aquesta manera, el que cal és pegar-li unes quantes xurriacades a la grupa.

Segui la visita de l'exposició, i davant la Casa de Hilversum, *Hindenburg s'aturà altre cop:*

—Molt bé, i molt pràctic! A Hannòver, eren finestres de guillotina com aquestes les que teníem a casa. No hi ha res tan pràctic, us ho asseguro.

El jurat al music-hall

Quan MIRADOR *publicà el reportatge de Frank White sobre el* gangster *Dillinger, «l'enemic públic número 1», una de les ilustracions era sorprenent per al tarannà europeu. Els nostres lectors recordaran que representava la família de Dillinger davant la sala d'espectacles on era anunciada la seva actuació. Aquesta es reduïa a un parlament del pare del* gangster, *que, naturalment, seguia creient en la innocència del seu fill. I els americans pagaven bons dòlars per a assistir a aquest espectacle tan difícil d'imaginar fora dels Estats Units.*

Ara hi ha hagut, com tothom sap, un procés més sensacional encara: el de Hauptmann, i el jurat que s'ha pronunciat perquè s'apliqui la pena de mort a l'acusat del rapte del fill de Lindbergh, ha estat contractat per a fer una tournée. *El president del jurat, Charles Walton, però, ha cregut haver de declarar abans:*

—Guardarem una actitud molt digna. Ens negarem a admetre polèmica sobre el nostre veredicte. Ens limitarem a pujar a escena i saludar el públic.

Quina barra!

Es una història que explica Malvy, president de la Comissió de Finances de la Cambra Francesa.

Un país de l'Orient europeu, que des d'un quant temps no està gaire bé amb França, feia temptejar el ministre de Finances sobre la possibilitat de collocar un emprèstit—un més—a França. El ministre, Germain-Martin, es quedà parat:

—Ah, no! Un emprèstit! Perquè us permeti de seguir una política contrària als nostres interessos!

L'ambaixador no insisté.

Fa pocs dies, renovava la petició.

—Però—digué el ministre—si pel juny darrer ja no vaig voler sentir parlar d'aquest emprèstit!

Aleshores, el diplomàtic, amb tota la finor, replicà:

—Es que volem provar-vos que el vostre refús no ha canviat res en les relacions tradicionals del meu país i del vostre!

Demanda de fotos

Anunci trobat en Der Photograph, *de Berlín:*

«Demanda, per a estudis racials, de fotos ben clares, preferible grans, tenint per assumpte: dones àries ballant amb individus de raça semita o negra; individus de faccions especificament no àries mostrant-se assidus envers dones de faccions especificament àries; retrats de família, en què les criatures, nascudes de pares barrejats, mostren senyals marcats de corrupció de sang.»

Historieta moscovita

La noia, al venedor de gossos. — *Quan em vàreu vendre aquest gos, cadell de poques setmanes, em vàreu assegurar que seria un magnífic llebrer rus.*

El venedor de gossos. — *I quina culpa hi tinc, camarada, si el pla quinquennal ha fracassat?*

L'ACTUALITAT INTERNACIONAL

Les relacions russo-alemanyes

Les fases actuals de la situació política internacional — sobre la solució de la qual l'experiència dels darrers anys no deixa ésser optimista —, han donat relleu a un dels aspectes més delicats: el de la tivantor russo-alemanya.

La darrera nota del govern de Moscú ha causat irritació a Berlín, i es comprèn, ja que Litvinoff ha posat en evidència que només l'actitud del Reich obstaculitza la pau. Els diaris oficiosos, i especialment la *Correspondència política i diplomàtica*, han envestit amb violència inusitada contra la U.R.S.S., acusant-la sobretot d'impedir l'acostament franco-alemany.

La Conferència de la Pau a la Galeria dels Miralls, de Versailles

L'anada de John Simon a Berlín i a Moscú té per objecte la discussió amb el govern del Reich i el dels Soviets sobre el conjunt dels acords franco-britànics del 3 de febrer i especialment sobre el pacte del nord-est, però també el d'intentar un acostament russo-alemany. Missió àrdua, si tenim en compte les mires expresses d'Alemanya respecte a la seva expansió cap a l'est.

* * *

Les relacions entre els dos grans països, des de la post-guerra ençà, han passat per fases contradictòries i sorprenents. Val la pena de recordar-les. Alemanya per unes raons, Rússia per unes altres, vingueren a trobar-se aïllades i mal vistes, i aleshores Berlín girà els ulls a Moscú. Es diu que els generals de la Reichswehr (aleshores era vigent la Constitució de Weimar; però ells han manat sempre) van dir «més val anar amb el diable que amb ningú». Wirth i Rathenau, respectivament canceller i ministre d'Afers estrangers, només pensaven en una aliança amb la Rússia soviètica, molt més roja aleshores que ara.

Cal esmentar, de passada, que abans Alemanya havia fet passos prop d'Itàlia. El príncep de Bülow, que era a Roma, s'encarregà dels sondeigs necessaris. A més a més de la seva influència pròpia, Bülow estava casat amb una filla de Minghetti i el seu cunyat era príncep de Camporeale. Però Giovanni Giolitti es negà en rodó a acceptar les proposicions alemanyes. D'altra banda, a Itàlia s'havia esvaït del tot una certa simpatia envers Alemanya que existia abans de la guerra.

Fracassades les negociacions amb Roma, començaren amb Moscú. Però s'arrossegaven lentament fins que hi hagué ocasió d'un contacte directe entre Wirth i Rathenau, d'una banda, i Txitxerin, de l'altra. Enmig de la sorpresa general, Lloyd George, d'acord amb Luigi Facta, successor de Giolitti, proposà una nova conferència internacional, a celebrar a Gènova en abril de 1922 i a la qual serien també invitades Alemanya i Rússia. L'oposició de Poincaré va cedir davant l'obstinació de Lloyd George. Poincaré no va anar a Gènova; s'hi va fer representar per Barthou.

D'aquesta manera fou com russos i alemanys pogueren posar-se d'acord, i de llurs entrevistes sortí el tractat de Rapallo, que en aparença tenia caràcter polític i militarment defensiu. Però Alemanya esperava, a través de la U.R.S.S., eludir les obligacions que el tractat de Versailles li imposava en matèria militar. Era en aquells temps que els tallers Fokker d'Amsterdam construïen aeroplans per a Rússia, i Junkers muntava a Moscú les seves fàbriques d'avions. Alemanya comptava tenir en Rússia, no obligada per ningú a limitacions militars, un proveïdor de material bèl·lic. França i Polònia s'alarmaren, i amb motius. Però Txitxerin deixà el seu lloc per a dedicar-se a tocar el piano (i es diu que també a les drogues) i fou substituït per Litvinoff, que inicià la seva política amb un acostament russo-polonès.

* * *

A través de llargues vicissituds de mal detallar en poc espai, les relacions entre els governs de Berlín i de Moscú passaren gradualment de cordials a tèbies, i finalment han arribat avui a una hostilitat declarada.

Els contactes que han tingut els russos amb les cancelleries europees, amb ganes de rependre el seu lloc en l'escaquer internacional, han produït l'immediat efecte d'anullar de fet el tractat de Rapallo i d'iniciar l'acostament amb França, rehabilitant així la política de Sazonov que Lenin en octubre de 1917 declarà nefasta i a la qual Trotzky donà un gran cop concloent la pau separada amb Alemanya.

En vista de tot això, el govern nacional-socialista s'ha decantat cap a Polònia, amb la qual ha estipulat un acord gairebé increïble, renunciant al litigiós corredor de Dantzig. Les maniobres alemanyes han tingut èxit a Varsòvia, on el mariscal Pilsudski, després d'haver acomiadat el ministre d'Afers estrangers Zaleski, professor de dret internacional, ha emprès, a través del nou ministre coronel Beck, una política germanòfila i francòfoba.

Alemanya encara ha eixamplat més el seu camp de maniobra, fent-lo arribar fins al Japó, enemic tradicional de Rússia, i el pla expansionista s'ha estès cap a l'est, amb el foment d'alguna vaga il·lusió de Polònia, que ha sacrificat per ella la seva tradicional amistat amb França i la Petita Entesa.

En resum, doncs, el pla expansionista alemany s'ha desplaçat cap a orient perquè l'occident ha demostrat que no estava disposat a deixar-se'l aplicar.

Seria pueril de creure que un conflicte russo-alemany seria una vàlvula de seguretat per als altres països europeus. Hi ha massa lligams entre uns i altres perquè es pugui pensar que el focus quedaria circumscrit.

França, Itàlia i Anglaterra han comprès el pes de Rússia en el concert europeu, i en consideració a això han oblidat moltes coses.

* * *

Reeixirà John Simon el seu objectiu? Naturalment, Hitler i von Neurath voldran convèncer-lo de no seguir el camí marcat pels acords de Londres; però la intenció de França i d'Anglaterra és de mantenir-los ferms, i, quant a aquest darrer país, ja s'ha convençut que li resulta més interessant una collaboració amb Moscú que no pas amb Berlín.

Es molt probable que, després de perdre molt de temps i de moltes discussions ocioses, es conclourà el pacte oriental sense que hi participin Alemanya i Polònia.

Si es considera que en 1914, poques setmanes bastaren per a encendre la guerra més gran del món i que vint anys després encara no s'ha pogut assegurar la pau, la conclusió que se'n dedueix no és gens conhortadora ni fa cap favor a la humanitat.

TIGGIS

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades

GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ

que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la **Neurastènia**, Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigens, fadiga corporal, tremolors, dispèpsia nerviosa, palpitacions, hiperisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.

Les **Gragees potencials del Dr. Soivré**, més que un medicament són un element essencial del cervell, modul·la i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financiers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les **Gragees potencials del Dr. Soivré**, tots als esforços o exercicis fàcilment i dispensant l'organisme per rependre'ls sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.—*Dirigint-se i trametent 0'25 pts. en segells de correu per al franqueig a Oficines* **Laboratorio Sòkatarg, carrer del Ter, 16, Barcelona**, *rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties*

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL CINEMA

L'ACTUALITAT CINEMATOGRAFICA

«Viva Villa!» i altres films

No té res de particular que S. M. Eisenstein tingui un film sobre Mèxic, el títol del qual — *Visca Mèxic!* — sembla trair un entusiasme envers aquesta república americana. El realitzador que diverses vegades ha intentat plasmar en la pantalla la fesomia de les gegantines convulsions socials que han fet trontollar els fonaments del seu país, deu haver sospitat una matèria cinegràfica així mateix brillant, en el país turbulent per excellència que és Mèxic. Al costat del documental sobre la realitat mexicana del moment present, la història del país, història posada més que cap altra sota el signe de la inestabilitat, forneix un arsenal de motius esplèndids que el cinema podria explotar en tota llur grandesa èpica.

Per un home preocupat d'experiències polítiques, com ara és un realitzador soviètic, Mèxic pot engrescar com a model d'experiències límits, de les quals la persecució religiosa, que tant ha ocupat als diaris, és una visible manifestació. Per un home despreocupat d'aquestes coses, però en canvi amic dels espectacles grans de debò, grans adés en la crueltat, adés en l'instint primari de justícia, la història mexicana ofereix, des del temps en què els satèllits d'Hernán Cortés exterminaren els indis fins als nostres dies, rics en revolucions intermitents, una abundància de suggerències que més aviat ofereix el perill de no saber-ne ordenar les coordenades essencials.

Tot veient aquest *Viva Villa!* que donen ara a l'Urquinaona, hom no pot menys de sospitar a quantes alteracions de veritat històrica deu haver estat sotmesa per a poder oferir a Jack Conway un *scenario* rígidament conforme als cànons dels *scenarios* tipus que s'elaboren en les oficines de les grans productores americanes. Deixem doncs la història de banda i considerem que *Viva Villa!* vol ésser abans que tot una evocació pintoresca d'un tipus famós, bandoler i justicier, cruel i generós ensems, que va trobar-se, pel joc de les circumstàncies, tenint un rol de primer ordre en la història política del seu país.

Vist des d'aquesta perspectiva, el film és excellent. Res no ha estat regatejat a Jack Conway perquè pogués realitzar allò que en el lèxic del gremi se'n diu una superproducció.

Alguns que esperaven un film coratjosament independent, fort, grandiós, que tractés de reconstituir tota la salvatge efervescència d'una d'aquestes follies collectives que diverses vegades han sacsejat al país, hauran probablement rebut una decepció en trobar-se davant d'un film on àdhuc els pitjors excessos són vistos a través d'un humor que ni tan sols pot dir-se sarcàstic. Llevat d'unes escenes del començament i de la sentència que Villa dicta contra el traïdor general Pascal, no hi ha en la resta del film res que no pugui aprovar el més zelós supervisor.

Precisament el film, al nostre entendre, s'ofereix com un remarcable model dels procediments *standard* de la producció americana. Tot hi és d'una correcció impecable. No parlem de l'equilibri en què tots els elements i els moviments estan dosificats. Escenes collectives i escenes privades. Grans cavalcades muntades amb aquella magnificència que els europeus no acaben d'aconseguir, i motius còmics que ofereixen els intermedis necessaris a l'esplai complet de l'espectador. No hi manca cap detall. El nen de la trompeta que mor en el camp de batalla. El traïdor amb una cara de mala persona que no pot enganyar ningú, llevat del candorós president Madero. L'admiradora romàntica del bandoler. El lloctinent de Pancho Villa que fa les vegades del pallasso tan indispensable en tota història cinematogràfica que vulgui fer-se un èxit voluminós.

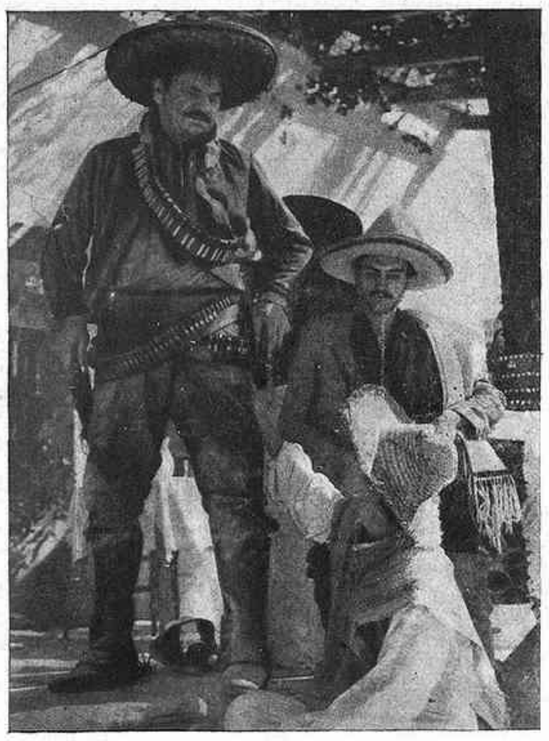

Wallace Beery en «Viva Villa!»

Ens adonem ara que no hem anomenat Wallace Beery, que tanmateix és l'eix del film. Hem dit el que pensàvem de la interpretació, i això és tot. Altres parlaran extensament del gran actor i cal dividir-se la feina entre tots. L'interessant fóra que algú que estigués documentat de primera mà fes el paral·lel entre el personatge que veiem en el film i l'autèntic Pancho Villa.

DOS FILMS

Myrna Loy, William Powell i S. W. Van Dyke. La reunió d'aquests tres noms ens fa feliç. Pensem en *El sopar dels acusats.* Aquesta setmana els tres noms tornen a trobar-se reunits en el programa del Maryland. Al costat d'ells C. Gable. Es un film titulat *L'enemic públic n.º 1,* però és un film que no és ni l'ombra d'aquell. Discret, ben jugat per uns intèrprets de primer ordre, amb una història que tracta d'exaltar el compliment del deure, però que tot i tants nobles propòsits, no pot evitar que el criminal — dos crims, dos — sigui un tipus força simpàtic.

Assenyalem també *Capturats,* un film de Roy del Ruth. Es la primera vegada que remarquem aquest nom, que en aquest film es revela com un home capaç de fer un bon film psicològic. No que l'hagi fet ara, però sí que en el curs del film hom entreveu un talent per a aquestes coses: a desgrat de tractar-se d'un film de guerra, l'interessant ací és el procés interior de dos soldats units per una amistat i posats en extraordinària tivantor per motius amorosos.

JOSEP PALAU

ACTUALIDADES
RAMBLA de CATALUÑA 37 - Tel. 11701
Continua de 3 tarda a 1 matinada
SEIENT ÚNIC: 1 PESSETA
Avui i cada dia, de 3 a 9 tarda
Noticiari Fox Mundial
Còrdova (documental)
Irlanda, o Reventar
Dibuix animat
Llengües viperines
Cel·luloide ranci
Euritmia (documental)
Avui nit. Presentació, extraordinària de l'inoblidable documental
La Croisière Jaune
en la seva versió francesa
En Sessió Única
Demà i cada día de 9 a 1 matinada a més del nou programa l'extraordinari documental
El Creuer Groc

Burlant la vigilància de la policia de Chicago el tristament famós JOHN DILLINGER assistí a les projeccions d'aquest film. Es va reconèixer en ell el famós «gangster»!

Aquest número ha passat per la censura

PANORAMA

La tragèdia de Mayerling

Marc Allegret, el postor en escena d'*El Llac de les Dames,* ha de rodar *La Bèstia humana,* de Zola, arreglada per Maurice Martín ou Gard, i *La Guineu,* d'una novella de Mary Webb.

I després, projecta un film de més envergadura: el drama misteriós de Mayerling, la mort de l'arxiduc Rodolf d'Habsburg i de la seva amant, la baronessa Maria Vetsera.

Segurament la protagonista serà Simone Simon i Jean Giraudoux escriurà els diàlegs.

Projectes de Lubitsch

Després d'una reorganització de la Paramount, Ernst Lubitsch ha deixat d'ésser només postor en escena per a ésser director general de la producció americana.

A més a més de la feina d'aquest nou càrrec, Lubitsch seguirà fent els seus dos o tres films per any. Un dels primers serà una vida de Josefina de Beauharnais, en el qual el paper de Napoleó anirà a càrrec d'E. G. Robinson.

Films de les mars del Sud

Aquestes illes encisadores, que els americans anomenen Illes de les Mars del Sud, que foren l'escenari de films com *Tabú* i *Ombres blanques,* serviran encara per a rodar *Mutiny ont the Bronty.*

En efecte, la Metro Goldwyn hi ha enviat actors com Charles Laughton, Clark Gable i Robert Montgomery, sota la direcció de Frank Lloyd, per a rodar un film l'argument del qual versa sobre les aventures de les mars oceàniques.

El que ara faltarà saber és si un cop rodat el film, aquest serà acceptat pels grans directors de Hollywood, que, moltes vegades, prefereixen un film rodat en un estudi californià a un d'autèntic.

Edith Mera

No fa gaire temps, Edith Méra havia demanat al veronal la fi de la seva vida. Ara ha mort d'un àntrax a la cara. Era essencialment una dona d'escenari que la pantalla havia reclamat. No fa pas molt, encara la *vedette* de la revista del Folies-Bergère. Al teatre, havia fet una creació del seu paper en *Les Sœurs Hortensia.* Al film, el seu paper més notable fou Milady dels *Tres*

Mosqueters. Deplorava els rols de *vamp* que li encomanaven, i ara rodava *Divine,* film de Colette realitzat per Max Ophüls (el de *Liebelei*).

Simon Gantillon pensava en ella com a *vedette* de *Maia,* obra de la qual es parla de treure'n un film.

«David Copperfield»

A Amèrica ja s'ha presentat el film tret del *David Copperfield* de Dickens. El realitzador, George Cukor, no tenia la tasca fàcil. Entre els nombrosos incidents de la infància i de l'adolescència de l'heroi, calia fer una tria tenint cura de respectar la veritat literària i sense ferir la susceptibilitat dels molts admiradors de Dickens, tan nombrosos als Estats Units i sobretot a Anglaterra, on aquest novel·lista és objecte, més que d'una admiració, d'un culte.

Els crítics nordamericans diuen que Cukor se n'ha sortit amb intel·ligència i tacte. Sobretot, ha sabut copsar l'atmosfera provincial britànica i traslladar-la al film i conservar en els diàlegs l'esperit de Dickens.

SALO CATALUNYA

El film més divertit i deliciós de MIGUEL LIGERO
IMPERIO ARGENTINA

CEL·LULOIDE ESTRET

Primer contacte amb els amateurs

Ignoro quins devien ésser els motius que van induir els organitzadors del Concurs de Cinema Amateur que, com altres anys, convoca el benemèrit Centre Excursionista de Catalunya, a sollicitar la meva col·laboració en les tasques del jurat que ha de fallar la competició d'enguany. El prestigi que MIRADOR irradia sobre els seus col·laboradors, sense distinció de mèrits, que en el meu cas són molt modestets, deu tenir una part de responsabilitat en aquesta designació. L'amistat amb alguns estimats companys del jurat, deu tenir-hi l'altra. Fet i fet, el nomenament afalagà considerablement la meva vanitat i atià directament l'interès que, de fa molts anys, m'inspira el cinema com a fenomen artístic i social d'una innegable transcendència.

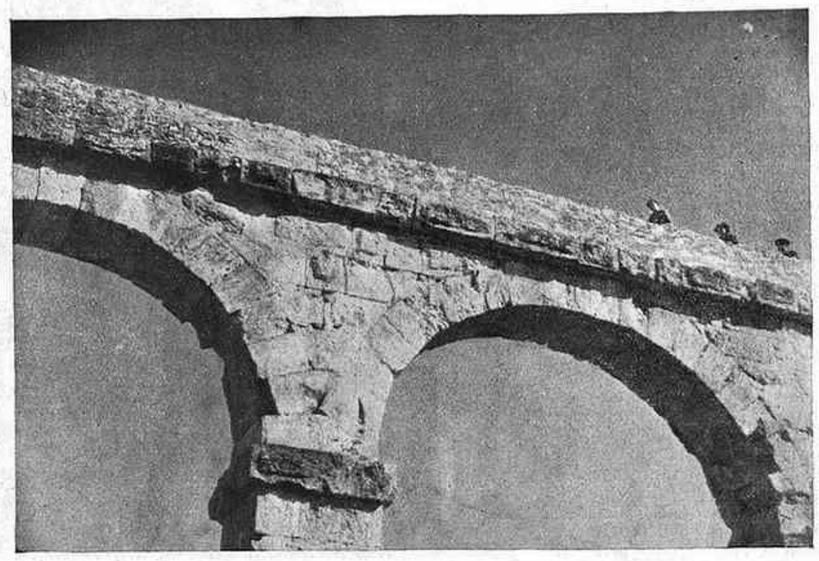

Del film de Roig, «Tarraco Augusta»

Han passat ja dues de les sessions de prova que, dijous darrera dijous, han de reunir els membres del jurat davant dels fruits de l'amateurisme cinematogràfic del país. I ja em crec autoritzat, sense violar per res el secret professional ni prejutjar falls ni opinions que per força han d'ésser provisionals, i més en el meu cas de jurat debutant, a explicar les meves impressions sobre els amateurs cinematogràfics i sobre llur activitat.

Jo no havia vist, encara, cap film amateur. La confessió m'avergonyeix una mica, perquè no ignoro que els noms de Delmir de Caralt, d'Eusebi Ferré, de Roig, de Prats, i d'altres cineistes de Catalunya representen un valor positiu i han donat obres que han fet un paper excellent en concursos internacionals. La mitjana de les cintes que han estat projectades en les dues primeres sessions del Centre Excursionista — la primera, dedicada a reportatges d'excursionisme i a propagandes turístiques, i la segona a films d'argument —, sense arribar a les excel·lències d'un *Menmortigo* o d'un *Laie Barcino,* deu ésser suficient per a fer-se una idea global del que és el cinema amateur en la seva aclimatació lenta, però segura i sobretot amb un coixí de públic realment formidable, a casa nostra. El coixí de públic, l'interès de molta gent hi és, no cal dubtar-ne als que han patit l'aglomeració de la segona sessió, i pogueren practicar l'heroisme d'estar-se tres hores a peu dret, entre empentes i exclamacions d'impaciència dels que no podien veure la pantalla.

En aquestes dues primeres sessions he vist de tot, bo, mitjà i dolent, i, com en el cinema professional, tots els defectes que no es cansen de denunciar els crítics han vingut a malmetre esforços benemèrits. Els amateurs s'embranquen en filigranes tècniques de sobreimpressions, *travellings,* mutacions; es llencen, amb un coratge desproporcionat als mitjans, a resoldre problemes de tècnica fotogràfica o fonogràfica — perquè alguns fins pretenen fer cinema sonor, a base de discos que mai no sincronitzen amb el film —, i s'enfilen per les branques d'una poesia molt perillosa i molt poc poètica, que els fa extasiar en les vistes panoràmiques, en les escenes populars de multituds, i en els viatges dominicals. En canvi, gairebé mai no trobeu el sentit de les proporcions, la simplicitat fotogràfica, la continuïtat i el ritme que són fruit obligat d'un guió ben precisat i planejat. Al costat d'escenes que revelen un gran esforç fotogràfic, i un treball acurat de laboratori, us trobeu amb fotografies d'interiors en les quals no es veu res, amb maquillatges pèssims, i amb una singular agitació de la cambra, que passa d'un nerviosisme inexplicable, negligidor de detalls prou interessants, a una lentitud desesperant, reveladora d'una pedanteria llastimosa.

La interpretació és un altre dels punts flacs dels cinema amateur — encara que, per mi, el més important és la manca de pla inicial que fa eixorc l'esforç de molts cineistes —. Els ulls no es desenganxen de la cambra, el dramatisme és tan forçat com la comicitat—salvant comptades excepcions, alguna d'elles exemplar —, i la teatralitat, enemiga irreconciliable del cinema, fa més mal que una pedregada seca als arguments, sobretot en les escenes de conjunt.

Si hom es vol pendre el cinema amateur com alguna cosa més que una simple diversió familiar o un passatemps de quatre amics—i la despesa que representa l'edició d'alguns dels films projectats, i no pas dels més reeixits, indica unes pretensions superiors—, em sembla que la missió del cineista hauria de limitar-se a dos aspectes, en els quals pot arribar a obtenir resultats meritoris i a assolir el domini de l'ofici suficient per a pensar a encarar-se amb obres de més envergadura. El *sketch* còmic o dramàtic—amb preferència còmic—i el reportatge. Però, tant l'un com l'altres necessiten una condició essencial: que estiguin pensats i planejats abans d'empendre el rodatge. El marge d'improvisació, que en el reportatge seria molt més ampli que en el *sketch,* ha d'ésser utilitzat amb molta parsimònia, i en tot cas, el productor s'ha de sotmetre, un cop enllestida la presa de vistes, a una feina implacable de tisora. Els enterniments personals han de bandejar-se i hom ha de pensar que la mesura justa de cada proporció i de cada ingredient és indispensable per a obtenir un producte bo.

Com més limitades siguin les pretensions del cineista amateur, millor pot sortir-se'n. Es igual que el cinema comercial indígena, que fins que no emprengui el camí de la modèstia i la simplicitat no farà res de bo, enfangat en sarsueles i melodrames indigestos i teatrals. I la literatura, entesa en el trist sentit que ho fan molts amateurs, els farà sempre molt de mal, com fa a tots els productors professionals sense gaire experiència.

Em sembla que per haver pres contacte de tan poc amb el celluloide estret, teoritzo una mica massa. I estic segur que totes les meves reflexinos ja les devien saber de memòria els concursants i els que no han dut al concurs llurs creacions, però que volten per Catalunya amb la cambra a coll. Si les he fet, potser ha estat per un desig subconscient d'esdevenir, al meu torn, cineista, desig que estic convençut que també anima el públic nombrós i heterogeni que cada dijous envaeix la sala del Centre Excursionista de Catalunya i que demostra una ferocitat crítica, una competència tècnica i un apassionament que gairebé arriben a impressionar l'equanimitat del jurat. Si no fos així, jo no sabria explicar-me l'afany que ajunta tanta gent davant d'un espectacle que encara que sigui gratuit, no sempre és divertit, de bon tros.

RAFAEL TASIS I MARCA

CAPITOL
UN FILM VIBRANT!

DIRECTOR
ROY DEL RUTH

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL TEATRE

LES ESTRENES

F. Vidal-Jover, *La senyoreta Oest* (Poliorama)

La senyoreta Oest, comèdia de J. F. Vidal Jover que fou finalista en el segon premi Ignasi Iglésias, ens va ésser presentada la setmana passada per la companyia Nicolau-Martori, al teatre Poliorama. Es profunda la diferència que hi ha entre aquesta *Senyoreta Oest* i aquells *Homes forts* als quals fou adjudicat el premi; diferència de clima moral i intellectual, d'ambient temporal, d'esperit, d'estil, de mentalitat i d'aspiració.

Si *Els Homes forts,* salvades les distàncies, ens portaven cap a les escorrialles romàntiques de 1860, amb el seu triomf de la mediocritat apocada, honorable, honesta, de bons sentiments i reposada, d'un intellectual lliurat en cos i ànima a l'estricte compliment del deure i al cultiu del seu jardinet, damunt l'ambició descordada i frenètica, vertiginosa i abassegadora, d'un home de negocis tèrbol, sense consciència i sense escrúpols, tot plegat establert en una tessitura emfàtica i altisonant, *La senyoreta Oest* ens porta bastant més ençà amb la seva indiferència per als vells postulats ètics de l'honor i la dignitat, la vergonya i la decència, amb el seu estovament i la seva condescendència envers la frivolitat, la lleugeresa i la inconsciència, amb la seva *comprensió* de totes les baixeses i totes les claudicacions, amb la seva despreocupació i la seva amoralitat, encarregant l'abonament i la redempció de les vileses i els errors que ens ha presentat a un sentimentalisme egoista i mesquí, sense cap recolzament d'ordre moral, aconduïda l'acció en un to desempallegat, alleugerit i planer.

Ens porta molt més cap ençà, certament, però no tant que hom no hagi pogut constatar que la seva tònica corresponia a un cert estat d'esperit que estigué molt en voga a Europa els anys immediats després de la Gran Guerra i que estrenada, mal no hagués estat més que un parell abans d'aquest, hauria obtingut una atenció més intensa i un esclat més brillant que el que ha aconseguit ara.

Ja és ben trist el destí del nostre pobre teatre modern—i amb ell, també, el de totes les altres arts quan tota llur valor i tota llur categoria s'estableix només damunt la tal condició de modernitat tan decantada—, aquest d'envellir tan de pressa! El títol sol d'aquesta comèdia queda ja amb un aire d'uns quants anys endarrera, lligant-se en el nostre record amb l'atabalament gregari suscitat pel llibre de Remarque llavors de la seva publicació.

Aquesta obra de Vidal Jover ha estat qualificada de cínica per la seva amoralitat. Salvat el seu desenllaç — lacrimatori i tendre fins a l'excés—no és pas un qualificatiu que li escaigui malament i, per altra banda, tampoc haurà pas estat rebut amb gaire disgust per l'autor, el qual en unes declaracions prèvies a l'estrena s'expressava amb una certa pugnacitat barrejada amb bastanta commiseració envers els nostres costums escènics actuals i amb un gran optimisme en esguard a les condicions de viabilitat i d'exemplaritat per als altres autors catalans, de *La senyoreta Oest,* per obra de la qual donava per segura una gran influència en l'orientació de tot el que hom arribés a fer per al nostre teatre després d'ella. Tot això ens fa pensar que Vidal Jover preferirà qualsevol qualificatiu als d'innocu, anodí o banal que hom pogués aplicar a la seva producció.

Sense compartir, ni molt menys, aquests grans optimismes de l'autor, nosaltres, ben sincerament, hem trobat que *La senyoreta Oest* és una comèdia entretinguda, interessant, ben pensada i ben escrita. L'exemplaritat que pot tenir per als nostres autors, no és pas inèdita, en veritat. Aquest repudi de qualsevol intenció moralitzadora, aquest refús a pendre partit a favor de l'ètica i els bons costums, presentant-nos sense embuts el conflicte de què es tracta, assenyalant les xacres i els defectes dels seus personatges sense rabejar-s'hi i sense esgarrifar-se'n tampoc, no és pas la primera vegada que caracteritza la producció d'un comediògraf català, però no es perdria tampoc res que fossin imitades molt més sovint del que ho són.

La fredor i l'objectivitat amb què l'autor pren els elements de la seva acció, per desagradables que siguin, i ens els presenta en tota la seva cruesa, és una de les millors condicions del primer acte, que és, sense cap mena de dubte, el millor de la comèdia. En ell ens hi és explanat tot el conflicte, ens hi són presentats els personatges amb una psicologia clara i definida, amb un diàleg fresc i graciós, amb un joc d'escenes lleuger i ben repartit que porta el moviment en un ritme viu i entrenador; ací és on aquell cinisme de què és blasmada *La senyoreta Oest* es destaca amb prou violència per ferir més d'una sensibilitat.

El segon acte, en canvi, llevat d'alguns moments feliços, es descabdella en una successió d'escenes més aviat forçades; ens hi trobem amb un seguit d'*àries* que serveixen perquè la senyoreta Oest, el seu germà pintor i el seu cunyat arruïnat ens declamin un xic massa esplèndidament els seus punts de vista, les seves idees i els seus sentiments sobre el conflicte a què assistim a través de tot el que ens van explicant, no del que puguem veure; acte, aquest, el més fluix de la comèdia.

Es millor, en veritat, el tercer, sobretot en efectes escènics; no gens menys, ja hem apuntat més amunt els defectes que trobem en el seu desenllaç, que és bon xic massa estovat i sentimental, tant pel caràcter amb què ens són presentats els altres dos, àcids i corrosius—particularment el primer—com per qüestió de gust personal, car li trobaríem també en una comèdia que no aspirés al que aspira aquesta que ens ocupa.

Ja hem dit com la comèdia era interessant; és escrita correctament i pensada amb una gran flexibilitat mental; Vidal Jover sap molt bé el que es fa i encerta a tocar els ressorts més sensibles de l'atenció i de l'interès. Tot amb tot, no és pas una acció el que es descabdella als nostres ulls, sinó la successió de tres episodis distints i distants d'una acció les etapes principals de la qual ens són escamotejades; això és una traça, certament, però també ho hauria estat explicar-nos una mica més tot el que ens queda ocult. Aquest aire de misteri, però, no desaparença el tramat del conjunt, sinó que li dóna un picant que creiem que no hi és pas sense que l'autor hagi volgut posar-l'hi.

Però, de totes maneres, amb els elements que serveixen de base per a bastir tota la comèdia, aquesta neix i creix purament i simplement perquè el seu creador s'ho ha proposat, no perquè surti d'aquells. Tot el conflicte que engendra la peripècia—la compra del marit per tal de poder justificar el fill que ve—, s'hauria pogut evitar amb un avortiu administrat a temps—que temps hi havia, es veu—, cosa de la qual no cal espantar-se gens ni mica, donat el tarannà peculiar dels tres personatges entre els quals es genera el cas, als quals, pel que ens deixen veure, no amoïnen pas massa les subtileses de consciència; això a part que la seducció de la senyoreta Oest pel seu cunyat—seducció de la qual no sabem més que el resultat aquest de què parlem—ens sembla molt difícil i, arribat el cas, que ella s'hi deixés anar amb una innocència i una imprevisió que no s'adiu gens amb el seu fer ni amb el seu dir.

L'anàlisi de *La senyoreta Oest* per peces menudes ens portaria molt lluny. Per acabar, però, hem de dir que, siguí com sigui, la seva concepció i la seva realització són dignes d'elogi incondicional. Vidal Jover hi emprèn el tema amb valentia i amb dignitat i se'n surt amb tota eficiència. Es ajudat en la seva comesa per la companyia tota, especialmente la senyora Bové, que matisa delicadament el seu paper, i el senyor Lluelles, que a cada nova actuació que ens ofereix ens mostra un nou aspecte del seu fort temperament de comediant.

De la presentació no en parlaríem si no fos mant abillament femení, aquell dintell de porta abarrocat del segon acte—a París i en un taller que vol ésser muntat a la moderna—i el miserable servei de licors posat en aquella tauleta tan magra, on destaquen quatre tristes ampolles nacionals, una de les quals és de Calisay!

JOAN CORTES

La dansa i la cançó

La gran abundància de ballarins dits de *goma,* que han desfilat aquestes darreres setmanes pel Circ Barcelonès, ens empeny a parlar d'aquesta especialitat que, al nostre entendre, és una degeneració del gènere cultivat pels primers *steppers* negres, que sotraguejaren els escenaris europeus amb la bateria vigorosa i monòtona dels seus peus.

Després de l'armistici, una onada de gent de color inundà mitja Europa. Apressem-nos a dir que l'efervescència frenètica d'aquella tropa bulliciosa no era cap novetat. En efecte: l'entusiasme sorollós que suscità a París la *revue negre* dels Champs Elysées, era molt inferior al volum de la sorpresa que havia causat la importació del *cake-walk* i l'exhibició, en 1903, dels Elks i els seus negres al Nouveau Cirque. El music-hall ja havia descobert l'Amèrica abans. Però fou la post-guerra que llançà una moda, la dels *colored gentlemen,* la qual, a l'hora actual, exerceix encara el seu poder dictatorial. I és d'aquests negres i dels seus successors que parlarem avui.

Luisita Esteso

Un crític ha dit que, en el negre, el ritme és un fenomen fisiològic, una secreció, com la seva història sexual i la seva enorme alegria. Quan García Lorca va arribar d'Amèrica, va declarar que el negre es treu la música fins i tot de les butxaques. Totes les danses d'aquells negres de la post-guerra eren la reproducció plàstica d'aquest instint rítmic. Una reproducció plàstica, però també sonora, per tal com aquells balls eren sobretot el martelleig furiós d'uns peus que marcaven brutalment el ritme. Cadascun d'aquells negres era un veritable instrument de percussió. I per tal de fer més eficaç la seva bateria recorria als accessoris més diversos: sorra per terra, *claquettes,* etc.

Però Europa no tardà a frenar les expansions violentes d'aquells salvatges de talons cridaners. Aquells primitius, que Harlem no havia aconseguit civilitzar, acabaren rentant-se i planxant-se per a presentar-se davant el públic refinat del Vell Continent. La seva exaltació i la seva embriaguesa s'evaporaren. La seva voluptuositat i la seva alegria s'apaivagaren. Els seus peus gairebé emmudiren. La ferocitat estrepitosa amb la qual marcaven el compàs, fou reemplaçada per una trepidació rítmica desmaiada. Ja no marquen brutalment el ritme com abans. Només l'insinuen discretament.

I els europeus han simplificat encara més aquesta fórmula. L'han subtilitzada. El cos dels ballarins de *goma,* cos dislocat, *assoupli* pels exercicis de cultura física, en entrar en contacte amb la música, estimulat pel ritme, vibra, tremola, es torça, tot i fent i desfent uns dibuixos flonjos i imprecisos, compostos exclusivament de corbes. El tors i les cames executen moviments *en souplesse* i oscil·latoris com un pèndol. Els braços que pengen, morts, i els peus, immòbils i silenciosos, no compten.

Aparentment, aquest gènere no té res a veure amb la dansa rítmica. Al fons del fons, però, hi trobem la mateixa concepció equivocada. En efecte, la dansarina rítmica, esclava de la música, i ignorant que la dansa ha de crear ritmes i no reproduir-ne servilment, escolta com la música actua en ella, l'absorbeix, la copsa no tan sols amb l'orella, sinó també amb el múscul. El seu cos, tabernacle de la música, expressa directament la configuració del ritme. No altra cosa fan els ballarins de *goma,* el cos dels quals només es desperta i vibra i es disloca quan el ritme musical els incita les orelles i els músculs.

Aquest gènere, com la rítmica i totes les especialitats en les quals el ritme s'emancipa, és un gènere inferior que no mereix el nom de dansa. Els ballarins de *goma,* els moviments dels quals, més propis d'un contorsionista, són disgraciosos i inelegants, no dansen. Els que s'han imposat, com un Hal Sherman o un Georges Pomiès, ho han degut a la seva fantasia i al seu sentit de l'humor i del burlesc. Més que dansarins són fantasistes.

A Barcelona n'hem vist alguns de mèrit. El millor de tots: el meravellós Jack Stanford. En un pla molt més inferior, Clarel, en els seus bons temps del Nou, no ara, i Harry Wills. Un formidable fantasista que actuava en *Galas de la Paramount* i *El Rei del Jazz,* films dels primers anys del sonor, és també digne d'esment. Com ho és John Bux, l'as local del gènere, el qual, inconscientment, ha fet més mal que una pedregada, car ha desencadenat una pluja de noiets imitadors seus que, sense cap do, s'han dedicat a aquesta especialitat amb un entusiasme digne de millor causa: Rotober, Ray Bel, Nazy, Kleiss, Willie Lewis, Moritz, que hem vist fa poc al Barcelonès amb els espectacles de Pompoff i Teddy, primer, amb la Luisita Esteso, després; tants i tants altres, el nom dels quals no recordem... Dèiem que aquest gènere no pot viure sense fantasia. I tots aquests xicotets, que de fantasia no en tenen ni un bri, ens ofereixen el trist espectacle d'un cos, més o menys flexible, que es convulsiona rítmicament. I no n'hi ha prou, evidentment.

I, després de la dansa, heus ací la cançó. Al Circ Barcelonès hem aplaudit fa poc la Luisita Esteso. Ella i l'Amalia de Isaura són les dues millors cupletistes còmiques de la Península. El número de la Isaura, però, és sempre el mateix. Es muntat minuciosament. La seva fantasia és tan calculada com la de Grock. Les seves paròdies, cerebrals i estudiades, revelen una intelligència poc freqüent. Luisita Esteso no és tan intelligent però és molt més espontània. Improvisa més. Els seus incisos improvisats, estirabots completament inesperats que trenquen els cuplets quan un menys s'ho pensa, són d'un efecte irresistible. El seu art no és tampoc tan cenyit i concret com el de la Isaura. Es més deixat anar, més d'estar per casa, més pengim-penjam. L'Esteso exhibeix amb displicència un *tant-seme'n-donisme* encantador. Sembla voler-nos confiar la seva desilusió. Desmenjada i escèptica, indiferent i absent, ximple i pocasolta com una *niña bien* madrilenya, té una gràcia natural i fresca que l'empeny a burlar-se d'ella, del públic, del mort i de qui el vetlla. Irònica, afecciona l'èmfasi i l'afectació caricaturesca. Fa constantment drama. I els seus gestos melodramàtics i exagerats, de cupletista bunyol o de nena que recita en una reunió familiar, tenen tot el perfum delicios i desuet, tota la gràcia de la gesticulació d'un film d'avant guerra. Conscients o no, aquestes qualitats o aquests defectes, com vulgueu, creen efectes de gran comicitat, que donen a l'Esteso una remarcable acció damunt el públic.

SEBASTIÀ GASCH

LLANTERNA

Joan Warner, dansarina nua

Per una denúncia d'un afiliat a la Societat nacional per l'Acreixement de la Població, de París, la dansarina Joan Warner, americana, ha estat duta als tribunals. Joan Warner s'exhibia nua en un cabaret, i això sembla que ha estat considerat específicament delictuós, perquè, fins ara, no havia pres estat judicial cap de les moltes exhibicions de nu que tenen per marc un escenari de teatre. Però això de dansar nua en una pista al mateix nivell de les taules dels espectadors, gairebé es podria dir arran de la mà dels clients, és el que ha mogut el zelós ciutadà francès a formular la seva denúncia.

Joan Warner, vestida

Es cert que Joan Warner es presentava amb el cos completament maquillat d'una crema blanca que li donava un aspecte d'estàtua i illuminada per una llum blava que, segons ella, escampa una atmosfera més poètica i menys crua. Es cert també que jugava amb un enorme vano de plomes al davant, manejat tan sàviament com l'enorme pilota de l'escriptora i dansarina nua Colette Andris, de manera que els espectadors no arribaven a veure res del que esperaven.

Miss Joan Warner, que va debutar en aquest art a Chicago, parla de poesia, d'estètica i d'art, però és difícil de creure que el públic, encara que s'empari en aquells mots, busqui en aquesta mena d'exhibicions només el que ells representen i no hi cerqui una altra mena de plaers que els purament estètics. Però, així i tot, costa de compendre què té de contrari tot això a l'acreixement de la població perquè un senyor dedicat a fomentar-lo presenti una denúncia al jutjat.

NO HO DUBTEU: Els millors llibres de cuina catalana són els d'IGNACI DOMENECH
APATS, rústica 8 ptes., tela 10 ptes.
LA TECA, rústica 3 ptes., tela 5 ptes.
Demaneu-los als millors llibreters o bé a l'autor, Bailén, 122, pral. 2.ª- Barcelona

Importants rebaixes per ampliació
SECCIO A MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 11655

ESTUDIANTS!
COLISEUM
estrenarà el dilluns
ALEGRIA ESTUDIANTIL

La comèdia més divertida que s'ha vist fins avui amb Richard Arlen, Jack Oakie, Bing Crosby, Mary Carlysle i Toby Wing
ES UN FILM PARAMOUNT

Passeig de Gràcia, 57. — Telèfon 79681
Sessió contínua de 3 tarda a 1 matinada
SEIENT: UNA PESSETA

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. (exclusiu)
EL REY DELS ALPS
Documental
EL RATOLI VOLADOR
Dibuix en color de Walt Disney
NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL
Segons visió PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL (exclusiu)
EL CLASSIC RIN
Documental d'Ufilms

Les xocolates

són elaborades curosament amb productes de primera qualitat

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

ELS ORIGENS DE L'ATENEU

La tertúlia de can Giró

Un dia d'agost de 1892, Mañé i Flaquer, que es trobava a Sarrià arrestat i ple de malúries, va escriure una lletra prou llarga al seu antic amic Laureà Figuerola. Tota plena d'enyorances, comença així: «Os escribo desde la casa del antiguo y difunto procurador Petrús, frente de la del también difunto Renard». En veure la muntanya de Sant Pere Màrtir, els seus records el porten als temps passats quan a peu la recorria amb els seus amics de la tertúlia de can Giró. Més d'una vegada Josep Yxart li havia parlat i Rubió, el vell, aquells dies també el burxava perquè escrivís quelcom sobre aquell grup. Un article, d'un altre dels tertulians d'aleshores, aparegut a La Havana, a *El Almogàver*, havia somogut els seus records, quan aquell dia, el 17 d'agost, agafa la ploma per a pregar a Figuerola que li escrigui el que recordi i sàpiga. Aquest respongué amb un llarg memorial—que conservo—i que és el canemàs aprofitat abundosament per Mañé i Flaquer per escriure els seus tres articles sobre la tertúlia apareguts al *Diario de Barcelona* dos anys després (*D. de B.*, 1894, VII-VIII, n.os 210-217, 231). En aquest temps intermedi, es creuaren entre Figuerola i Mañé unes quantes cartes en les quals es rectificaven mútuament i s'ajuntaven noves dades a les que ja havien estat recollides. En les meves mans no tinc més que les de Mañé i Flaquer i no sé si es conserven les de Figuerola. Aquelles, com les d'un home molt malalt, són plenes d'allusions a les seves xacres i, és clar, d'enyorament pels temps passats. Recordava aquells «*ágapes semi-artísticos*» que, una vegada al mes i alliçonats per Fontrodona, que era, segons diu, «*gastrónomo de profesión*», els contertulis feien a Barcelona, a qualsevol fonda, o a Pedralbes. I així mateix afegeix d'En Giró, apotecari fantàstic i barra, que sempre anava a tall de convidat, i que aquell dia «no solamente sacaba el vientre de mal año, sino que hacía provisiones para el resto de la semana, metiendo en un gran bolsillo o entre el forro y el paño de la levita los restos del festín, entre los cuales se contaban pollos enteros». I diu també que els altres tenien de rodejar-lo a la sortida per tal que passés desapercebut «el legítimo, aunque no decoroso contrabando». Tot seguit d'escriure això, es recorda d'un dels homes més interessants de la tertúlia, Piferrer, el qual, segons diu, anava als dinars, sense quasi bé tastar-los, i deixant de cantó la seva hipocondria es deixava encomanar el bon humor: aquell bon humor que el feia «tan simpático».

Pau Piferrer

Es, ensems, prou interessant i grollera la figura central de la tertúlia, l'amo d'aquella farmàcia. Era en 1847 o 1848, quan el va conèixer Mañé i Flaquer, un home de prop dels seixanta anys, no massa gran, panxut, biliós, d'ulls grans i vius. I brut, brut: «por temperamento, por pereza, por necesidad, por hábito y por cálculo». No creu que fos un home bo, ni un bon home —Figuerola li havia escrit que era un «buen hombre»—. Mai, diu, no li havia vist un sentiment noble, ni menys un sentiment delicat. Parlava amb facilitat, imitava destrament, i no deixava de tenir enginy: «la seva especialitat era fer d'actor imitant i mimant escenes. Tenia dies de mala lluna: malcarat i tètric, no deia una paraula, i fins i tot arribava a fugir de la seva botiga l'hora de la tertúlia. Era com actor únic d'un teatre d'aficionats. Componia els seus monòlegs i els recitava i accionava davant d'un nucli escollit d'aficionats en el qual tot li era permès, fins les més grans insolències. Mañé i Flaquer en un dels seus articles descriu la impressió que li va fer la primera vegada que el va veure accionar.

El lloc, els oients, l'orador, semblaven una sessió d'un club secret: «alguna sociedad tenebrosa o... una reunión de sectarios de nueva herejía». Darrera la botiga, en una habitació poc illuminada—tan sols la llum que venia de la botiga—, de peu dret o assegudes, fins una vintena de persones l'escoltaven. I Giró es movia, accionava, garlava, declamava, en el reduït espai lliure. La forma era dramàtica, i les paraules moltes, però buides i «retumbantes»; tenia el posat d'home fort, un ideari avançat, i, naturalment, irreligiós i anticlerical. Amb tot, escriu Mañé i Flaquer ironitzant, tenia por fins del seu sereno, i és clar, les seves idees i la seva fortalesa es desferen cert dia que, en tornar d'una d'aquelles disbauxes pantagruèliques, es trobà malament i el seu fadrí tingué d'anar a cercar el vicari de la parròquia, obeint els seus precs. Això fou cosa que estranyà a molts. Ningú no creia en la seva incredulitat exageradament vantada, però ningú no li feia sentiments religiosos.

La botiga li anà cada vegada més malament, els amics tenien d'ajudar-lo, i li deixaven en un recó de la botiga el que creien necessari per a subvenir els seus deutes. Anà a Tordera a deixar el seu nom a la farmàcia d'una vídua. El nostre home, però, era com era, i acabà malament. La vídua en va tenir prou després d'haver tingut de patir les seves insolències i les seves grolleries i la seva brutícia. Callem el que conta Mañé i Flaquer en una lletra.

Amb tot això la farmàcia de Barcelona —que era al carrer Nou de la Rambla, 14, a la dreta, la casa del costat de la «Junta de Fábricas», segons escriu Figuerola i on encara hi ha una farmàcia, l'any passat modernitzada—va ésser traspassada, la tertúlia passà al Cafè Nuevo i després a l'Ateneu.

Dels elements que la formaven, de les seves dites i les seves dèries en parlarem un altre dia.

X. DE S.

La idea religiosa en l'obra de Masaryk

Ningú que s'interessi per la política, des del punt de vista teòric i també del pràctic, no pot deixar de constatar que el president Masaryk, en les seves obres, ha atorgat sempre al problema religiós tota la importància que es mereix.

No és una cosa corrent en política. Es veritat que tot home polític observador, a qualsevulla partit que pertanyi, ha de tenir en compte que hi ha partits polítics establerts sobre principis religiosos o confessionals, com, en el nostre país, els dos partits populistes txec i eslovac, en l'antiga Austria, el partit cristià-social, i a Alemanya, fins a la revolució nacional-socialista, el Centre catòlic—partits tots ells recolzats en l'Església catòlica romana, car el protestantisme no crea agrupacions polítiques. Tot home polític ha de comptar amb aquests partits. Però, la majoria de vegades no és més que un problema d'equilibri, de combinació i agrupament de forces; en general, no cal que el polític estudiï la religió en el que té de teòric i d'esencial. Hom considera només l'Església com un factor de força, sospesa la seva influència, cercant d'establir un equilibri entre l'Estat i la Cúria romana. Caldria, àdhuc en la política pràctica, donar més importància al problema—fonamental—de saber quin lloc ocupa la religió en l'ànima i la vida dels ciutadans adherits als partits polítics confessionals; caldria preguntar-se per què una quantitat més o menys gran d'electors dóna, en llur actuació política, la primacia a l'element religiós i confessional de preferència a altres elements socials, professionals o purament polítics, etc. Però, ordinàriament, això no es fa.

El teòric de la política, per la seva banda, topa fatalment amb el problema capital de les relacions de l'Església i l'Estat, és a dir, pràcticament, el problema del concordat, que pren entre nosaltres la forma dita *modus vivendi*. El legislador ha de resoldre la qüestió de la igualtat de drets de les diverses Esglésies, allà on coexisteixen diverses confessions, que és el cas de gairebé tots els Estats. Però això tampoc no mou els teòrics a reflexionar sobre l'essència de la religió. Hom compta amb l'Església, amb les Esglésies i les confessions, com amb fets consumats, esmerçant-se a posar-los d'acord amb una situació donada, d'una manera concreta, i, també aquí, conservant les lleis de les forces.

Així, quan es fa el retrat dels grans homes d'Estat—sia des d'un punt de vista religiós, sia des d'un punt de vista simplement humà —, **no hi ha** gairebé mai la possibilitat d'exposar la manera amb què tal o tal altre d'ells considera la religió i el valor que li concedeix, no considerant-la com un factor polític d'una certa influència, sinó considerant-la en ella mateixa.

Per Masaryk la cosa és diferent. Abans que res, s'ha de constatar que ja fa força temps que Masaryk tenia en altíssim aprecí el valor intrínsec de la religió, sense distinció de confessions o d'Esglésies. En la seva tesi sobre *El Suïcidi*, estudia les causes de l'acreixement del nombre de suïcidis, considerades com un fenomen social, i arriba a la conclusió que una de les causes d'aquest menyspreu de l'individu envers la seva pròpia vida, cal cercar-la en la decadència general i la pèrdua de la fe religiosa individual. Es veu, doncs, que Masaryk reconeix i aprecia el valor de la religió individual i de la força collectiva del sentiment religiós que donen a l'home una sòlida base moral i li permeten de resistir victoriosament als elements de desordre i de desintegració que conté la civilització moderna.

En una altra obra, que és un monument de la literatura sociològica mundial, *La Qüestió social*, afegeix a aquesta funció defensiva i salvadora de la religió, una funció creadora i activa: per ell, la qüestió social no resideix pas, essencialment, en l'elevació de les condicions materials de vida; és més aviat un problema moral, el problema de les relacions morals entre els individus i entre els partits. I com que en el domini moral el factor religiós és el més fecund i el més regulador, no pot ésser negligit deliberadament, sobretot quan es tracta, no de moralitat individual, sinó més bé de moralitat social, collectiva, d'una moralitat que ha de manifestar-se sobretot en la determinació dels valors socials. Masaryk constata l'existència d'una afinitat interna entre els preceptes de moral social deduïts de la doctrina cristiana i les reivindicacions socials del partit socialista. Crec que és precisament d'aquesta convicció del paper de la religió que provenen el seu refús d'adherir-se a la doctrina del materialisme històric i la seva refutació de la teoria de la lluita de classes, que són els dos punts en què Masaryk s'oposa a la teoria socialista marxista.

Aquestes dues remarques sobre les primeres obres publicades per Masaryk demostren que, per ell, la majoria de grans problemes que interessen les comunitats humanes tenen una relació o altra amb la religió. Seria possible, lògicament i orgànicament, citar altres problemes, com el de les relacions entre la ciència i la fe, i fins i tot la qüestió, aparentment estranya a aquests temes, de la noció teòrica de l'Estat i de la missió pràctica d'aquest, i també el problema de l'organització política del món.

No sense raó potser, es podria concloure de tot això que Masaryk no veu en la religió sinó el seu paper social. Però estic persuadit que aquell que no apreciés el valor intrínsec de la religió per a ell mateix, en la seva pròpia vida, no podria concedir-li una tal importància en la vida collectiva.

Masaryk ha abordat sovint el problema de la convicció religiosa individual. Pot ésser creïble que la seva famosa frase: «la qüestió religiosa no està suprimida, ni envellida tan sols», només valgués per al poble txec i no testimoniés l'estima del que l'ha escrita per a la religió individual?

La qüestió primordial, per Masaryk, és la de l'essència i la veritat de la religió. Per ell, no és solament una qüestió de fe personal, és una qüestió de veritat objectiva. En ell no hi ha solució de continuïtat entre la fe i la creença en una veritat racional. La fe és una forma de la creença.

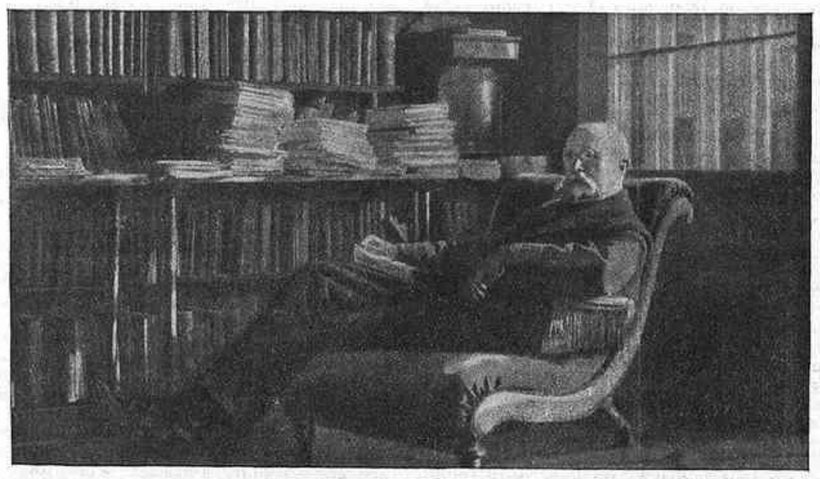

Masaryk en el seu gabinet de treball

«Una societat sense fe és impossible.» «La fe és la suprema objectivitat indispensable a l'home normal.» No veu en ella, solament, l'instrument de coneixement, sinó també la fe religiosa, la fe en tant que religió, convicció religiosa. «No es pot viure sense fe.» Per això arriba a aquesta alternativa fatal: «La religió o el nihilisme.»

Es cert que Masaryk és extremadament crític en esguard dels dogmes i de les Esglésies, i que no accepta en bloc cap teologia. Però no seria exacte de dir d'ell que és un pur racionalista. Té una altíssima estima per a la raó i en fa el patró de tot, però no negligeix els altres elements espirituals de l'activitat humana. Recerca l'harmonia de tota la vida interior.

El seu esperit crític el fa alçar contra certs elements de la religió, que els adeptes d'una doctrina donada o els fidels de les Esglésies organitzades posen en primer pla. Rebutja, per exemple, el misticisme, car ell és partidari d'una religió conscient — reflexionada, viscuda —, fundada, que condueixi a la moralitat i al sentit de la responsabilitat; una religió clara, exempta de l'embriaguesa irracional i egoista dels místics.

No accepta la concepció tradicional i massa racionalista de la revelació; nega la inspiració verbal de les Santes Escriptures; no es relliga al dogma teòric de la divinitat de Jesucrist. Però sap que la religió no és pas una creació de l'esperit, sinó que és la reacció de l'home al fet de l'existència de la divinitat. Cerca el cristianisme, i el troba, en la Bíblia, i pot dir: «la religió, per a mi, és Jesús».

Així doncs, és comprensible i a la vegada sorprenent que les concepcions religioses i les crítiques de Masaryk hagin provocat atacs violents que han arribat fins a tractar-lo d'enemic de la religió. Es sorprenent perquè tot observador sense partit pres ha de veure com Masaryk estima l'essència i la importància de la religió, i ha pogut trobar-hi un suport per a les seves idees en aquesta matèria. Es comprensible perquè Masaryk no s'ha identificat amb cap de les formes que el sentiment religiós ha pres en el transcurs de la història.

Ha criticat les Esglésies en llur essència i en llurs pràctiques, car en la seva opinió cap d'elles no és l'expressió absolutament exacta de la doctrina cristiana.

Però això no autoritza a dir que hagi estat o que sigui enemic de les Esglésies. Al contrari, les ha reconegudes com organitzacions socialment necessàries, encarregades d'una missió purament religiosa. No ha estat mai, tampoc, enemic de l'Església catòlica romana. Masaryk tenia en compte el paper que l'Església catòlica havia exercit en la història d'Austria, i s'ha oposat sempre a les seves pretensions d'hegemonia temporal sobre l'Estat i l'escola, s'ha alçat sobretot contra l'Església en tant que potència política i determinant del clericalisme austríac.

Masaryk ha tingut encara un altre motiu no menys important per a lluitar contra l'hegemonia de l'Església, i és que defensava la democràcia i la llibertat de consciència. Com Karel Havlícek, el seu predecessor en el periodisme i en la política, veia clarament que l'absolutisme eclesiàstic era el suport de l'absolutisme polític. Per ell, la conseqüència necessària de la religió, i principalment del cristianisme, era la democràcia.

Hi ha doncs dues maneres de compendre la «lluita per la religió» de Masaryk. Es tracta d'un esforç de comprensió de la religió, de la seva essència, del seu valor positiu per a l'individu i la collectivitat, és a dir un esforç per a refutar l'opinió peresosa segons la qual la religió és un afer privat. Però és també una lluita per a una religió pura, mancada de tots els elements temporals i polítics, i també de tot formalisme, dogmatisme rígid, pompa exterior, conservadorisme reaccionari, resistència a la filosofia i a la ciència.

Masaryk ha viscut en conformitat als seus principis. La seva vida serà una prova històrica i una resposta a la pregunta, sovint plantejada amb escepticisme, de saber si es pot fer realment del cristianisme una regla de vida vàlida per a l'individu, la nació, la societat i el món sencer, de manera que aquesta vida sigui harmoniosament ordenada, moralment fecunda, socialment activa, i guiada pels principis primordials de l'esperit.

FR. ZILKA

"Kalevala", epopeia finlandesa

La República Finlandesa ha volgut commemorar aquests dies el centenari de la publicació del *Kalevala*, l'epopeia nacional que es transmetia per tradició oral, fins que, en 1832, Elias Lönnrot, metge del districte de Kajaani, la transcriví i edità.

Ja en 1817, Sjögren, que n'havia recollit alguns cants, es preguntava: «No podrien aquests cants ésser recollits en unitat èpica o dramàtica, de manera de fer-ne alguna cosa semblant a Homer o als *Nibelungs*?»

Lönnrot hagué de menester una paciència i una perseverança a tota prova per a treure, quasi de paraula en paraula, a uns pagesos primitius, els cent vint mil versos de què es componia la primera edició, publicada a Helsingfors en febrer de 1835 i que només tingué un èxit limitat als erudits.

En 1845 l'obra ja era més assequible als europeus gràcies a una traducció francesa de Léouzon Le Duc. I quatre anys més tard, Lönnrot, que seguia recollint el vell folklore que sense ell potser s'hauria perdut, publicava una refosa del *Kalevala*, aprofitant-hi treballs d'altres erudits. En aquesta segona edició el poema ja prenia unitat, si no orgànica, poètica.

El *Kalevala* («la pàtria de Kaleva», heroi mític) és lluny de les empreses guerreres i les gestes heroiques d'altres epopeies. Aventures extraordinàries, relats mítics sobre l'origen del món i de les coses, encantaments, poques passions, sentiment vivíssim de la natura, transfusió a les coses inanimades d'una ànima que pateix i frueix i espera, cants nupcials, conjurs màgics, i, tret sorprenent, en aquest món fantàstic i d'aventures, més que res val, no la força brutal, sinó l'esperit, la paraula: és això el que avalora el poema, l'argument del qual és, d'altra banda, senzillíssim: el màgic-poeta Väinämöinen i el ferrer Ilmarinen, que ha fabricat un talismà, el *Sampo*, es disputen la mà d'una noia de Pohjola, Aino. Es el ferrer qui l'obté, donant-li el Sampo. Però Aino mor poc després i la gent de Kalevala van a pendre a la de Pohjola el talismà, que resulta trencat en el curs d'una batalla.

Han arribat els nous figurins de la temporada

LLIBRERIA

Louis Bergé

Rambla del Centre, 19

Telèfon 23118

Kiosque Français

Rambla dels Estudis, 7

(Davant l'Acadèmia de Ciències)

FITO

Importants rebaixes per ampliació SECCIO A MIDA

JAUME I, 11

Telèfon 11655

Santa Rauxa

Quan Eugeni d'Ors era bo, vull dir quan Xènius escrivia en català, un dia va encendre dos ciris i va guarnir un altar a Santa Continuació, propugnant-la per advocada de Catalunya. Ben cert que després d'uns pocs anys el mateix Xènius havia d'apagar els ciris i tirar-ho tot en orris; però això, fet i fet, és una altra història. El fet és que Xènius en guarnir aquell altar posava el dit enmig de la nafra que corsecava i corseca el departament de les lletres del nostre tros de terra, el qual fa ben bé la viu-viu sota Santa Versatilitat.

Que no? Vegeu.

Per allà a les darreries de la primera dècada d'aquest segle, les lletres catalanes vivien sota el signe del Teatre. Sortien dues o tres revistes teatrals que repartien volums de comèdies i drames. Tothom les comprava. Vivíem febre ibseniana i plena eufòria de Teatre Intim. Jo, aleshores adolescent, vaig omplir dos prestatges del meu armari de llibres amb una colla d'obres escèniques que si ara n'esmentés els títols, la majoria sonarien tan estrany com el nom de l'inventor del tamboret de tres potes.

Tot d'una, les revistes es decandeixen i sense fer gaires camàndules, acluquen els ulls. Què havia passat? Acabàvem d'entrar sota el signe de Madona Poesia! Tots aquells homes que fins aleshores havien escrit per al teatre, acompanyats d'actors, de llauners i de metges, es posen a compondre versos. Qui no presenta un volum de poesies no és tingut en compte en els medis intellectuals i la premsa fa el brou gras a aquest estat de coses. Això dura fins que l'ínclit Carles Riba fent de Jeremias, una nit llença sobre Catalunya unes lamentacions esgarrifoses: «Una generació sense novella!» Pobres de nosaltres! Què podem fer sense novelles?

Ai! Ves, tots trobàrem que Riba tenia un gavadal de raó. Doncs, apa. Ens hi vàrem posar tots: els procuradors dels tribunals, els emblanquinadors, els xocolaters i els veterinaris, emmarjats, és clar, de tots aquells que havien forjat tants llibres de versos. Varen eixir novelles a balquena i la premsa vinga picar de mans.

Però sona la campanada d'aquell 14 d'abril gloriós. Un nou panorama s'obre, brillant, esplèndid, radiant: la política, oblidada tant temps. Tothom s'hi tira de cap. Trobem ministres-poetes, diputats-novellistes, dramaturgs que exerceixen de secretari, de regidor, de conseller, etc., etc. I doncs, allò de la literatura? Davant aquesta pregunta tothom riu pietosament i els diaris més que ningú, car no tenen prou pàgines per a les sagrades qüestions polítiques.

I ve que sona la trista batallada del 6 d'octubre i tot emmudeix. Què farem ara?

Potser que desempolséssim la maquineta teatral?... Va. Vetaquí que ara tot és teatre. Començàrem la temporada amb set o vuit teatres catalans, i com que ens semblava que encara no ens bastaven, vàrem donar injeccions de fum a totes les colles d'aficionats a fer comèdia de pobles, viles i ciutats. Llargues llistes d'obres i projectes a dojo. Retrats a tota plana en diaris i revistes, d'actors i sobretot d'autors. Qui són aquests autors? Ah, exactament els mateixos que de joves ja havien fet teatre, que després conrearen la poesia, més tard la novella, a continuació la política... I doncs, què us pensàveu?

«Bé —diran molts—, si ara raja el teatre, que duri.»

No, per desgràcia no és fàcil que duri. Llavors, és que no serà mai possible a Catalunya, en aquesta terra del Seny, que tinguem un estol, per reduït que sigui, de poetes, un altre de novellistes, un altre de comediògrafs (deixant estar la política professional per als polítics), que vagin treballant i afinant la feina per a arribar a ferho una mica bé? Es que no podrem mai deixar d'ésser gent de rauxes? Es que si continua Catalunya com fins ara, podrà aspirar mai a fer girar vers ella els ulls d'Europa?

JOAN DUCH I AGULLO

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions

Francesc Labarta

La segona exposició labartiana d'aquest curs ha estat organitzada mitjançant una síntesi que expressés el que per al seu autor volen dir cinc anys d'anar pintant.

Així, les sales de Can Busquets, atapeïdes d'obres seves, ofereixen en primer terme la constatació de la conseqüència. Això, naturalment, orienta immediatament cap a proferir els elogis a què la vida artísticament dinàmica del pintor es fa mereixedora.

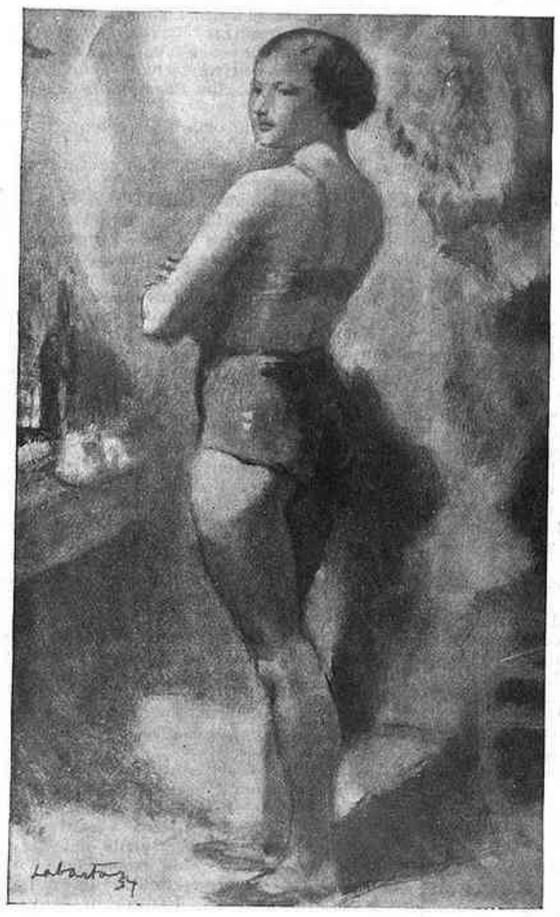

Francesc Labarta — Pintura

Labarta, però, en aquests cinc anys demostrats a les galeries del Passeig de Gràcia, ha tingut un canvi d'orientació que afortunadament afecta més a la paleta que no pas a l'ideari pictòric. Ha transformat en apacible fluvialitat el que abans era fortalesa i duresa.

Tot i que en el fons hi ha els mateixos ingredients i el mateix ritme, Labarta sembla haver-se tornat més fluid i més sensible a estudiades consonàncies cromàtiques, en les quals participa en bon estat de companyonia la mica de convencionalisme decoratiu en favor d'una conjunció visual més llaminera.

A la darrera exposició que Labarta celebrà fa uns mesos, vàrem creure aquesta modalitat esporàdica, com si fos una troballa recent que volgués presentar amb la pruïja de novetat, tan corrent entre els que del criteri general en fan un culte veritable.

La d'aquests dies, però, ens ha fet veure que el procediment està vinculat definitivament a la producció de l'artista. Es una mena de pintura que, tot i que no acceptem integralment, diu del que la practica absolutament al revés del que diria en cas d'ésser aplicada per un altre autor que no tingués els mèrits positius de què Labarta es pot vantar. D'aquesta forma s'escapa dels rituals plenairistes mediterranis (anomenemho així) per anar a parar a una manifestació personalíssima de pintura d'un nord incatalogat. L'intent és notable per dues raons, que són la inquietud i els desigs innovadors que l'empenyen a sortir dels motllos.

El mal que hi ha en tot això és que, vulgues que no, tothom té els seus principis i ilusions, i també qui més qui menys té establertes les classificacions, i si de sobte es crea una rèplica com la que estem cofet entendre la probabilitat d'enfilar-se molt amunt. Té obres, com els números 20, 7 i 4, que reforcen l'horòscop i que situen el pintor en un bon lloc.

Si deixem de banda el motiu de totes aquestes consideracions, cosa que és més fàcil del que sembla, i ens limitem a l'aspecte general de l'exposició, trobarem l'artista de sempre, amb la seva agilitat i el bon gust en ell característics, habillíssim en la composició i en possessió d'un bagatge de complements notabilíssim.

Màrius Vilatobà

Màrius Vilatobà ofereix perspectives i realitats suficients per a fer-nos dipositar en ell un marge de confiança.

Hem seguit poc de la vora el seu desenvolupament i desconeixem la flexibilitat o la inexorabilitat del seu programa. Hem de judicar, per tant, el pintor, solament pel material de què s'ha valgut per a presentar-se a Barcelona. En deduïm que ens trobem davant un pintor que usa la correcció com a norma, auxiliat d'un esperit i una paleta absolutament discrets.

Vilatobà, dels expositors que hem vist enguany, és dels que amb més claredat ha mentant, forçosament ha d'aparèixer el plany, que en el cas concret que ens ocupa s'ha d'acompanyar de la declaració del gai saber pictòric de l'autor.

Labarta, al qual és molt fàcil que ningú pugui dir-li res de nou en l'ofici, deu tenir a punt una rastellera de raons estètiques per acumular en contra d'una interpellació originada pel seu enfarinament. Per això ens guardarem prou d'examinar amb una rigidesa que seria extemporània el sentit de la seva producció moderna. No ens convenceríem mútuament.

Però sí que hem de manifestar que, pel que ens pertoca, som més amb el Labarta dels anys 30-31 que amb el d'ara; en primer terme, perquè allí la major densitat de matèria va voltada d'una qualitat espiritual que s'avé més amb el concepte general de la pintura, i en segon, perquè hi trobem en molta més intensitat l'emoció que ara se li'n va dels dits darrera la fórmula que dóna pas a una sèrie d'apòsits sistemàtics.

L'essencialment pintor ha cedit davant l'imperatiu de l'essencialment agradable, davant el goig de la prestidigitació i del «punt de torero» que es pot permetre el que entre la superació de les dificultats ha besllumat les gràcies anecdòtiques.

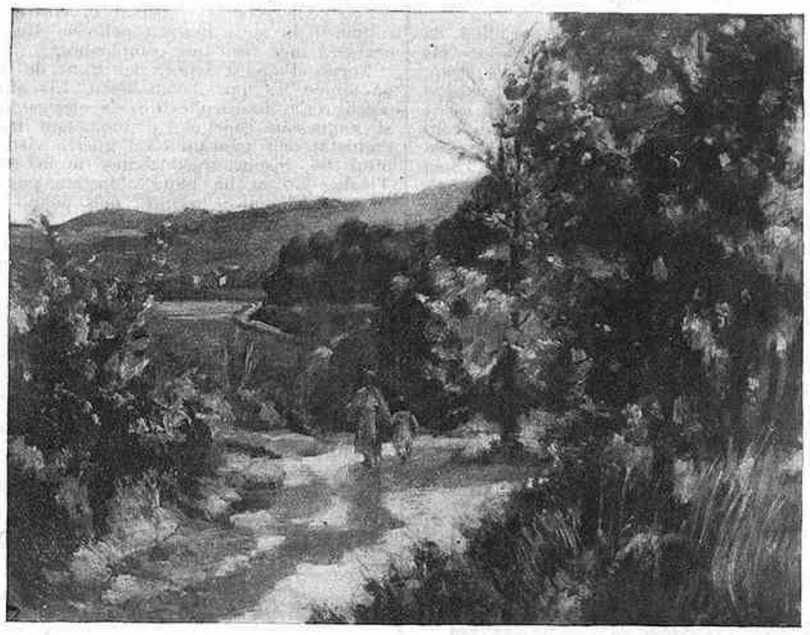

Màrius Vilatobà — Paisatge

Camil Fàbregas

Omplir materialment dues sales de peces d'escultura acompanyades d'una gran profusió d'apunts és una prova d'una certa envergadura que l'altre expositor de les Galeries Syra ha salvat força bé. L'escultor Fàbregas, que és un altre dels que cuida de la vida de l'art fora dels focus barcelonins, és un valor en estat de progressió, que per a presentar-se al rovell de l'ou artístic ha escollit una gran diversitat de producció per a deixar sentat en el possible la seva filiació.

La seva obra és pròpia d'un bon escultor que no ha trobat exactament la manera de produir-se. Molta part de l'exposat pateix d'aquest mal de no definir-se totalment, tot i que manca poc per a traduir en positiu aquella tendència de pletoritzar que és la seva gran característica.

En l'obra 12 és on s'acumulen més excellències i on la inclinació personal adquireix més desimboltura i precisió. Per això la preferim a les altres, exceptuant els retrats, la majoria dels quals es fan dignes de lloança.

La col·lecció de dibuixos parla molt en bé de l'escultor del qual poden esperar-se'n tants bons resultats com el seu coterrani acabat de recensionar.

ENRIC F. GUAL

Novetats arqueològiques

PREHISTORIA. — Una missió de la British School of Archaeology in Jerusalem, en col·laboració amb una altra de l'American School of Prehistorical Research, han descobert en una cova del Mont Carmel, a Palestina, alguns esquelets d'homes fòssils, datables de cent-mil anys enrera. Aquesta troballa, verament sensacional, ve a revifar el darwinisme: la conformació craniana d'aquests esquelets conclouria a favor de la teoria evolucionista, segons el parer dels mestres de l'Antropologia anglesa.

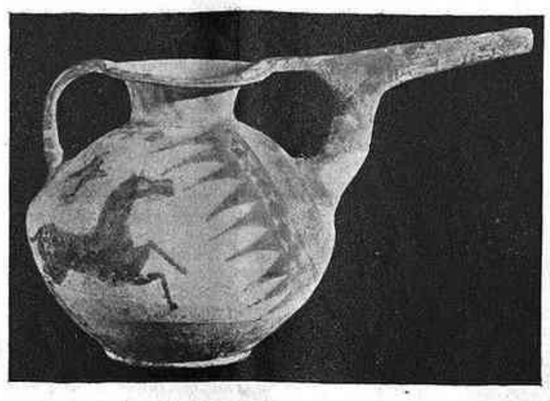

Un dels porrons trobat a Syalck

Al sud de Rhodèsia, hom descobreix un rar petroglif que representa una girafa. Aquest grafit es troba gravat al llit d'un riu sec i té la particularitat de presentar la incisió plena d'un material negre, com un niellat. Es curiosa aquesta troballa perquè sembla que fins ara la prehistòria sudafricana no havia enregistrat cap petroglif.

A propòsit de prehistòria africana, escau d'esmentar almenys la descoberta d'unes vuit-centes pintures rupestres, amb figures humanes i animals, en una mena de coves del desert de Líbia. Gairebé al mateix temps hom descobria pintures semblants a València, a la província de Castelló de la Plana. D'aquestes dues descobertes en donàvem compte oportunament al diari *La Publicitat*.

La prehistòria americana està d'enhorabona amb la descoberta d'un abundant jaciment neolític i eneolític, el més copiós fins ara enregistrat per la prehistòria: hom hi recull el material a tones. Aquest jaciment es troba a mig curs del Columbia River, a la Colòmbia Britànica. Es notable, per molts conceptes, el material trobat: en primer lloc cal esmentar un variat assortiment de puntes de sageta tallades en formes complicades i decoratives, tallades per esclat o percussió; estan obrades en sílex, obsidiana i altres pedres adients i conegudes en el neolític d'arreu, més d'altres pedres dures semiprecioses, cosa que potser no coneixia la prehistòria.

Les obres de pedra polida no són pas menys insòlites: abunden les mans de morter de formes variades, algunes idèntiques a les que es troben a les nostres cuines; també són abundants les porres de formes rares, quasi sempre aplanades; hi ha braçalets i peces de collar fetes de llautó fos. D'aquest mateix metall s'han trobat en el susdit jaciment moltes pipes i *boquilles*, algunes de pedra, i una que conserva el seu estoig de fusta, decorat a l'exterior amb entalles.

MESOPOTAMIA. — Segueixen les fecundes excavacions empreses per missions de procedència vària en aquestes terres que ja podem anomenar prebíbliques. Una missió del Museu del Louvre ha descobert i identificat les ruïnes de la capital d'un antic regne, Mari, preponderant vers els anys 3,000 ab. C. Aquestes ruïnes es situen al lloc avui dia anomenat Tell Hariri, al nord, a les ribes de l'Eufrates, en la frontera siríaca. La cultura que revelen aquestes ruïnes s'aparenta a la contemporània sumeriana, tot i que el poble de Mari no era de raça sumeriana sinó semítica. Algun dels edificis revelats per les ruïnes en qüestió serà probablement temple dedicat a la deessa Ishtar. Cal remarcar que a desgrat dels paral·lelismes amb la cultura i l'art sumerians que revelen les descobertes de Mari, l'arquitectura d'aquest lloc presenta particularitats que no es troben a la Mesopotàmia meridional.

Com altres edificis de caràcter religiós de la primitiva Mesopotàmia, aquests de Mari descobreixen important material arqueològic sota el paviment: estatuetes, joieria, vaixella, etc. Entre les estatuetes se'n trobà una del rei Lamgi-mari, cofat amb un casc semblant al d'argent, que pertangué al rei Mescalamdug, descobert dos o tres anys enrera a Ur. S'ha identificat la representació de Lamgi-mari gràcies a una inscripció cuneïforme incisa a l'espatlla de l'estatueta, inscripció que diu si el rei Lamgi-mari dedica aquell retrat a Ishtar. L'estil d'aquesta estatuària és més bàrbar que el d'altres escultures, contemporànies d'aquestes, trobades entre els dos rius: el cànon de proporcions és rabassut; els ulls, molt grossos, de vegades incrustats, com les celles, amb betum, lapis i petxina. Els mascles usen barba i porten el llavi superior i el crani afaitats: a remarcar aquesta forma pilosa de semitisme encara viva en els jueus. El nombre d'estatuetes descobertes en tal lloc puja a vint-i-set; sis que són senceres i vint-i-una decapitades. Provinents segurament d'aquestes figures mutilades s'han trobat adjuntament disset testes. Les excavacions de Mari es començaren l'any 1933 i encara continuen.

També al nord de la Mesopotàmia, un xic a l'est de Khorsabad, al lloc avui dia anomenat Tepe-Gawra, la missió conjunta que organitzaren el Museu de la Universitat de Pennsylvània i les American Schools of Oriental Research ha fet des de l'any 1927 quatre bones campanyes. D'aquest feinejar es conclou per ara que el lloc fou ocupat per una cultura relativament avançada des del neolític fins al segon milleni abans C. Les excavacions determinen deu estrats, el sisè dels quals, a partir de flor de terra, és el primer que pot ésser més o menys aproximadament datat; i ho és, per ara, del primer període dinàstic d'aquelles terres, ço és, de vers 2900 a 2500. Els estrats setè fins al desè són datables de les darreries del període predinàstic. S'hi ha trobat restes d'un santuari i algunes tombes. També a Tepe-Gawra es fan remarcar les concomitàncies i les diferències entre aquesta cultura del nord i la seva contemporània del sud.

Un dels esdeveniments més colpidors de les darreres descobertes prehistòriques és la troballa de magnífica ceràmica de Susa I, de la qual pot ésser contemporània. Aquesta ceràmica ara descoberta no és però susiana, ni sumeriana, ni accadiana, sinó pèrsica, de molts segles abans que Pèrsia i que l'Iran existissin.

Aquesta ceràmica fou descoberta per uns indígenes, i ara el lloc on fou trobada està científicament explorat per una missió del Museu del Louvre, dirigida pel doctor Contenau. Aquest lloc avui dia és anomenat Syalck, i es troba a quatre quilòmetres a l'oest de Kashan, a la Pèrsia central. Els recipients trobats són en gran part uns porrons o biberons d'argila grisa o bé ocre, recoberts de lleu engalba blanca i pintats a la manera susiana, però amb color roig; l'estil del dibuix o de la pintura que decora aquesta vaixella és potser superior al millor de Susa I; els animals, sobretot, són dignes d'un grafisme tan aplomat, tan graciosos de forma i de moviment, que s'aparenten estretament als de la ceràmica persa musulmana esmaltada, als de la més refinada ceràmica musulmana. Aquestes reviviscències de l'estil al través de vint o trenta centúries d'eclipsi, al través de moltes superposicions racials, pot semblar un atzar; cal però tenir present que al nord-oest de l'India, a Mohenjo-Daro i a Harappa, hom descobrí anys enrera unes estatuetes de llautó i d'argila del període eneolític que presenten moltes semblances amb l'estil de l'escultura búdica i bramànica, ultra d'altres semblances amb l'enjoiellament dels naturals actuals de tal i tal província indostànica. Encara és més colpidora la semblança exacta que ofereix un vaixell d'argent trobat a les tombes reials d'Ur respecte dels actuals vaixells que naveguen per l'Eufrates.

A la mateixa Pèrsia, en el lloc anomenat Luristan, foren descoberts anys enrera gran quantitat de bronzes extraordinàriament decoratius, els quals es poden considerar de l'edat del bronze, no pas posteriors, per tant, obres d'art gairebé prehistòriques. Molts dels motius d'aquests bronzes encisadors semblen l'antecedent de l'art decoratiu dels sarsànides! A Luristan es descobrí també vaixella d'argila amb decoració pintada molt semblant a la de Syalck i Susa I. La de Syalck és també superior a la de Luristan. Ceràmica semblant, però inferior a la de Syalck, es descobrí, anys enrera, a l'Anatòlia. Aquesta ceràmica anatòlica, que es considera art hittita, es podria datar de cap al mig del segon milleni abans C. La de Pèrsia serà probablement anterior.

Aquestes troballes del territori preiànic segueixen reforçant la hipòtesi que avança si la poderosa cultura eneolítica que es va descobrint a la Mesopotàmia, al país de Sumer i a la Susiana, tan sorprenent, no seria del tot original, sinó derivada d'una cultura prepotent que irradiaria des del pre-Iran, cap a l'Occident, vers la Susiana, la Mesopotàmia, l'Asia Menor i fins a l'illa de Creta (cultura minoenca); d'altra banda, cap a Orient, vers el nord de l'India (cultura de Mohenjo-Daro i Harappa). Hi ha però algun arqueòleg que suposa aquest darrer país el lloc originari de la gran cultura eneolítica oriental.

EGIPTE. — La Universitat d'Egipte ha explorat prop de les tres grans piràmides de Gize i ha descobert l'emplaçament d'una població sacerdotal, la base d'una quarta piràmide i estàtues de pedra datables de les IV i V dinasties. Tot això és molt important, però a Egipte es troba tanta riquesa arqueològica a flor de terra que la gent ja no en fa cas.

XINA. — Els amateurs d'art xinès recordaran que tres o quatre anys enrera el comerciant grec Eumorfopoulos, un grec de Londres, publicava el catàleg de les seves col·leccions d'art antic de la Xina, catàleg extens, en diversos volums in-4.º, el preu dels quals és d'alguns milers de pessetes. Aleshores fou quan hom es pogué fer càrrec de la vàlua fabulosa de les col·leccions Eumorfopoulos. Si el catàleg era tan valuós i tan costós, ja es compendrà el que pugui ésser la matèria catalogada. Es pot dir de la col·lecció de ceràmica sínica del senyor Eumorfopoulos, que és la més important del món, àdhuc entre les col·leccions públiques més importants de l'Extrem Orient. El mateix es pot dir dels bronzes arcaics de la Xina que integren les susdites col·leccions; i probablement també dels jades. Bé, doncs, ara el British Museum i el South Kensington, de Londres, han adquirit en bloc les col·leccions Eumorfopoulos. Això serà per a alguns lectors una bona notícia, perquè, fins ara, tot i l'amabilitat del senyor Eumorfopoulos, era molt difícil de poder admirar, i més encara estudiar, aquests tresors del més antic i més pur art xinès.

JOAN SACS

MIRADOR Telèf. 23118

BIOGRAFIES NOVEL·LADES

—Què llegeixo, que el 12 d'abril de 1787 m'enganyaves amb el vescomte!

(*Tout à Vous*, París)

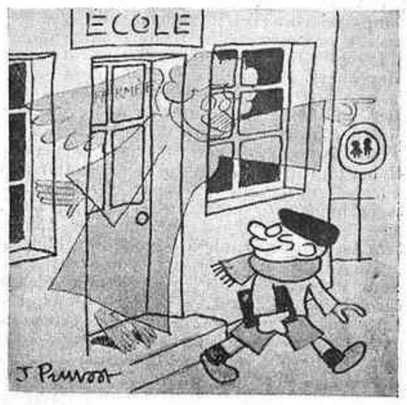

Visió infantil de la grip

(*Marianne*, París)

El lladre anglès. — De pressa, que es tracta de cinc mil lliures de joies!

El lladre escocès. — Espera't una mica, que m'han caigut sis penics!

(*The Humorist*, Londres)

—No diguis mal d'En Jordi davant meu. Va ser el meu primer amor.

—Ah, em creia que havia estat jo!

—Tu també. Que no puc haver tingut dos primers amors?

(*L'Humour*, París)

—Lladres? No, és que buscava el botó del coll.

(*The Passing Show*, Londres)

(c) Ministerio de Cultura 2006

MUSICA I RADIO

MUSICOLOGIA VIVA

Una rehabilitació merescuda

D'ençà que el savi alemany Max Seiffert dedicà un important treball al més gran compositor holandès, Jan Pieterszon Sweelinck (1562-1621), poc o res més s'ha fet i els holandesos segueixen sentint indiferència envers llurs propis valors i preferint afavorir la importació de tants valors mediocres estrangers. Molt de tard en tard, en alguna petita església es cantava un dels psalms de Sweelinck, en algun concert de clavicèmbal es podia sentir una que altra *Fantasia* o *Toccata* d'aquest gran Sweelinck, però res més. Ara ha arribat també per a Holanda, com per a Catalunya, el temps de conèixer i apreciar allò que és de casa i recomençar la tradició caiguda.

L'esplèndid llibre del senyor Sitgenhorst Meyer (1) aparegué en el moment oportú, ja que això de la «música antiga» es troba ara en plena actualitat; malauradament, dintre d'aquest moviment hi ha molta part d'esnobisme, però veritats i valors venceran el petit grup dels que volen ésser tan primmirats. Aquest llibre, model de la musicologia moderna, mereix ésser traduït a d'altres llengües, car no es tracta pas d'un volum de simple erudició, sinó d'una obra biogràfica feta amb tot art, compenetració, i amb impecable estil literari, una veritable història de la cultura d'aquells temps. I encara que es parli de Sweelinck sempre en relació amb Anglaterra, Alemanya i Itàlia, també interessa a Espanya, cosa ben natural si es té en compte la dominació espanyola en els Països Baixos, les relacions musicals entre els dos països, l'estada de Cabezón a Flandes i tants altres fets que en general tots els que historiegen Sweelinck passen per alt. Tampoc en aquest llibre el paper de la Península no hi ha estat vist amb tota la seva transcendència—potser és l'únic defecte que té—, però ha d'observar que el tema la *Pavana Hispànica* no té el seu origen a Anglaterra, com suposa el senyor Sitgenhorst Meyer; encara que Bull s'hagués servit del mateix motiu, ja molts anys abans Cabezón havia escrit les seves meravelloses *Variacions* sobre aquest tema; es suposa que Cabezón el recollí a Itàlia i ell mateix li posà el nom de *Pavana Italiana*, i no hi ha dubte que fou Cabezón qui donà a conèixer aquest tema a Anglaterra en l'ocasió del viatge que hi féu acompanyant el seu rei. I també entre el portuguès P. Manuel Coelho i Sweelinck deu haver existit alguna relació. Però tot això no lleva valor a l'alt significat cultural d'aquest llibre. Sobreres raons tenia el seu autor per a escriure'l.

No fa gaire, un insigne músic burgalès, parlant de Salinas i de Cabezón, digué: «I no hi ha dubte, la màcula més acusada del nostre caràcter d'espanyols és la ingratitud. La ingratitud no per dolenteria ni per enveja, sinó la ingratitud per desconeixement.» El mateix pot dir-se d'Holanda i del seu passat musical. El cas de Sweelinck a Holanda és poc més o menys el de P. A. Vila o de Cabanilles a Catalunya, de Cabezón a Castella, de M. R. Coelho a Portugal. Avui ens és difícil la tasca d'investigar els fenòmens causants de llur oblit i fins de llur desprestigi, potser en algun lloc n'han tingut i en tenen encara la culpa algunes influències estrangeres, actituds d'una ordre religiosa i fins cert individualisme de catalans, castellans, portuguesos i... holandesos. Es clar que això són trets típics que mai no hem vist a Anglaterra amb els seus Byrd, Bull, Gibbons o altres virginalistes; ni a Alemanya, sense citar més que Samuel Scheidt; ni tan sols a Itàlia, amb els Gabriel, Frescobaldi i altres. Es cert que en aquests tres països darrerament citats —Anglaterra, Alemanya, Itàlia—i encara podem afegir-hi França, l'Església—catòlica o protestant, exceptuant el calvinisme—ha sabut mantenir la tradició de llurs avantpassats musicals, ja sigui per mitjà de freqüents audicions de les obres de llur antiga escola, o bé creant centres a propòsit per a cultivar allò que havien creat llurs grans mestres. Tant a l'abadia de Westminster com a la catedral de Sant Pau, a Winchester, a Canterbury, a Cambridge i a molts altres llocs, durant més de quatre segles mai no han deixat d'executar-se les obres vocals o instrumentals dels ja anomenats Byrd, Bull, Gibbons i molts d'altres, fins i tot durant l'esplendor d'un Purcell o d'un Händel. Tradicions que han anat vivint en la nació i en primer terme en el públic que té el costum de freqüentar les manifestacions musicals més diverses.

A Espanya, interpretant Cabezón davant del públic, encara s'arriba a causar sorpresa i incomprensió, sembla que hom sigui una bestiola rara en fer ressuscitar un passat gloriós; el mateix s'esdevé a Holanda tocant Sweelinck; la gent es queda sorpresa i... desconfiada...

Encara recordo, era un diumenge, el 16 de desembre del 1934, que vaig assistir, a l'església de Sant Francesc el Gran de Madrid, a un concert d'orgue. Concert que era organitzat justament pel *Patronato seglar de la Obra Pia de Jerusalén*, gent amb pretensions d'ésser tradicionalistes, espanyols i moltes coses més. En resum, una bona ocasió per delectar-nos amb allò que és de tradició. Es clar que aquestes coses tradicionals no han d'ésser fruits d'una moda o de l'esnobisme, sinó resultat d'un procés del nostre ésser interior, o millor dit del nostre sentir espontani. Però els fruits que collírem en aquell concert, eren la resta de la terrible i pesada escola organística de darreries del segle XIX i començos del XX, que en part sortí de França i Bèlgica i que envaí de mica en mica alguns paisos confinants. Els Batiste, Mailly, Wely i altres, amb llurs *Veus celestials, Invocacions, Capricis heroics* i tot d'horrors així, tot el que existeix de pitjor gust; i tot això en una època en la qual la greu situació del món i dels homes demana coses de més substància o fons... No acostumo a predicar nacionalismes ferotges, però s'ha de mirar equitativament i cal fer justícia al passat; i és que els que prediquen la tradició són els que menys la senten, els que menys la coneixen, els que en parlen amb ignorància per servir llur propi egoisme, ara ho hem vist novament en un article que dedicà el diari holandès *De Maasbode* al llibre del senyor Van den Sitgenhorst Meyer. El senyor Marius Monnikendam i el *Maasbode*,

Sweelinck

tan catòlics i tan tradicionalistes que volen ésser, però tan fi de segle que són, i que si bé han sabut descobrir les belleses d'un Leoncavallo són ben lluny d'haver comprès Sweelinck i l'autèntic misticisme.

El senyor Van den Sitgenhorst té el gran mèrit de no haver escrit una d'aquelles biografies aspres que tant abunden en tot el món. Com home de cultura considerable que és, i que posseeix grans coneixements històrics, després d'haver meditat el seu saber, s'ha identificat per complet amb la personalitat de Jan Pieterszon Sweelinck, fent-nos un admirable retrat d'aquell home i de la seva època, de la vida artística i intellectual del famós cercle de Muiden amb els Huyghens, P. C. Hooft, Vondel i tants d'altres, de la situació política i social, de les lluites religioses i de llurs conseqüències per a la música sacra, de la vida dels músics en els Països Baixos d'aquells temps; parla també de les relacions tan intensament sostingudes amb altres centres culturals estrangers, principalment amb Venècia, fa un magnífic report de l'Amsterdam de començos del segle XVIII. Tot això tractat amb la sobrietat característica de l'escriptor. Després d'haver extret de tots aquests esdeveniments les conseqüències naturals que han de caracteritzar l'art de Sweelinck, rectifica tots els errors i faltes que cometeren altres investigadors en historiar la generació musical dels Sweelinck. El senyor Sitgenhorst Meyer és el primer que ha rectificat faltes que ja daten de l'*Ettrenpforte* de Mattheson (segle XVIII) i que els historiadors restants han anat copiant sense preocupar-se de res; així afirma amb proves eficaces que Sweelinck no estigué mai a Venècia, i que com a conseqüència mai no fóu deixeble de Zarlino, si bé conegué els llibres d'aquest; com aquesta podríem citar moltes altres rectificacions. De la bona fe amb la qual els uns van copiant els errors dels altres sense preocuparse de la veracitat d'allò que escriuen, només veient el llibre recentment publicat del senyor Frotscher: *Història de l'art organístic*, en tenim una prova, perquè, quina inexactitud en el que diu de Sweelinck o també quan parla de Vila, Cabezón, Coelho, etc.

El llibre del senyor Sitgenhorst Meyer no fou escrit solament per a quatre musicòlegs, sinó per a tots els holandesos, perquè reflexionin i es recordin de llur passat musical i va dirigit a tots aquells que s'interessen per les tradicions que han d'ésser sempre vivents i que tenen força suficient per viure eternament. No és un llibre en el qual es trobi recollida la ciència d'uns quants historiadors dissecats amb les conseqüents acusacions i xafarderies i l'acostumat i interminable índex bibliogràfic; en aquest cas es tracta d'un treball de creació pròpia, d'esperit viu, altament inspirat, obra molt a propòsit per retornar a l'actualitat holandesa el que fou i és el seu més gran compositor: Jan Pieterszon Sweelinck. Citem encara les interessants anàlisis d'algunes de les obres per a tecla, que es troba al final del llibre, de les quals l'autor d'aquest ha publicat edicions pràctiques a la casa Alsbach d'Amsterdam. La societat de musicologia holandesa ha pagat bona part de la magnífica edició d'aquest llibre.

Esperem que també en aquesta península tornarem a donar al poble allò que li pertany, la bona música per a orgue i altres instruments de tecla, i que les noves edicions no siguin exclusivament assumpte de biblioteques i savis, sinó que vagin al gran públic, edicions econòmiques i amb algunes indicacions pels aficionats (almenys, fraseig i graduacions dinàmiques). Diverses vegades el senyor Otto Mayer apellà per a millorar els programes dels concerts d'orgue i dels que es donen a les esglésies; jo secundo la seva noble crida, hem d'acabar amb tot el que és antiestètic i tornar a allò que ens donaren els segles d'or de l'orgue.

SANTIAGO KASTNER

Lisboa, febrer.

(1) B. van den Sitgenhorst Meyer: *Jan P. Sweelinck i la seva música instrumental* (Ed. Servire. La Haia).

Ràdio-teatre, encara

Dues obres de teatre, una comèdia i sovint també una obra lírica, són el que setmanalment acostumen a donar des dels seus estudis les emissores de la nostra ciutat. Afegiu a això les actuacions publicitàries de les companyies que actuen als nostres teatres i ens trobem que, malgrat l'estima del radioient pel ràdio-teatre, queda atabalat i amb aquestes actuacions tan seguides s'esgoten tots els repertoris i s'ha de recórrer a obres com una de les radiades la darrera setmana, que no fan cap honor al nostre teatre.

Malgrat l'experiència d'altres països, hom no ha volgut crear un gènere apte per a la radiació, preferint, pel contrari, oferir des del micròfon les obres més dispars sense tenir en compte les característiques especials de la radiació. Si el diàleg no és prou expressiu per a fer suposar totes les circumstàncies exteriors de l'escena i els actors són nombrosos, sense identificar el timbre de veu el personatge, tenint en compte que l'auditor només pot apreciar per la veu que escolta tots els seus atributs i peculiaritats, ens trobem que, malgrat totes les explicacions del locutor—explicacions que sovint tenen una extensió desmesurada i són dites amb un afany declamatori—, l'obra perd la unitat i és difícil no perdre la ilació de l'obra. Afegiu a això el poc compte que hi ha a triar les obres i no atendre a llur duració, que poques vegades hauria de passar dels quatre o cinc quarts, i prescindir dels tres actes.

De totes maneres, no sols aquí es prescindeix d'aquestes qualitats en representar obres de teatre davant del micròfon. Un dels autors que més ha escrit per al micròfon, Tristan Bernard, sembla haver abandonat els seus habituals oients i les emissores parisenques han donat també els gèneres més diversos i fins no fa gaires dies hom podia escoltar obres de Feliu i Codina per les emissores franceses.

Una de les experiències interessants fetes pels americans en aquest aspecte i que pot semblar com una anticipació al que esdevindrà amb la futura i fins ara problemàtica televisió, és la feta a Radio City amb la representació d'obres en escenaris en els quals hi ha una separació transparent amb els espectadors, de manera que aquests poden seguir els moviments dels actors sense escoltar-los directament, sinó mitjançant uns altaveus. Els organitzadors creuen que és una solució a les dificultats que comporta la retransmissió directa des dels grans teatres—produïdes principalment per les reaccions del públic—, i d'altra banda els actors semblen trobar-se més dins de l'ambient del teatre.

Relacionat amb el mateix tema, és interessant també reportar l'esdevingut en un teatre de Londres el mes darrer. L'empresari va decidir posar en contacte del gran públic artistes que acostumen actuar davant de les emissores, i sembla que la prova va tenir el seu èxit.

Al nostre país, pel contrari, s'ha procedit en forma inversa, és a dir, procurant-se les emissores artistes ja consagrats i agrupant-los en forma de poder sostenir fins diversos conjunts que habitualment actuen, cosa que sempre és una garantia d'homogeneïtat força estimable. Es una llàstima que no hagin fet el mateix en altres gèneres, acostumant-se a cridar sempre els mateixos elements en la formació d'altres conjunts, simfònics, per exemple, que s'afegeixen a moltes emissions per acompanyar l'orquestra habitual de les emissores.

J. G.

EN LA JUNGLA INFERNAL DEL GRAN CHACO

Primer contacte amb el Paraguai

(*Ve de la pàgina 2*)

Una recolzada del riu Paraguai ho tapà tot de cop. A cada costat del riu aparegué el bosc...

EL MENJADOR DEL «PINGO» SEMBLAVA UN QUARTO DE BANDERES

Cap de vosaltres tres no passava dels vint anys, ja ho he dit, però dúieu l'uniforme amb una tal gallardia, que la vostra joventut i la vostra experiència no feien pas somriure gens.

De primer em vàreu pendre per un dels vostres. No anava també d'uniforme? Un estranger voluntari, doncs. Fóreu acollidors:

— Veniu a beure un got de canya.

Era excellent. Tanmateix em vaig creure obligat a dir-vos que només era un repòrter.

— Un repòrter! — va murmurar un de vosaltres, i vaig compendre la seva decepció. Ben oportunament, sonà la campana del dinar.

El menjador del *Pingo* semblava un quarto de banderes. Hi havia una taula de coronels, amb dos paraguaians i un rus de l'exèrcit Wrangel, una de comandants, una de capitans i de tinents. El cambrer m'instal·là en aquesta.

— Vi o cervesa, *mi teniente*? — em preguntà.

Els meus tres companys semblaven animats de millors sentiments envers la premsa i els seus representants; l'ambient del dinar fou molt alegre.

Després vàrem passar la tarda tirant amb Colt 44 i Tanque 38 els jacarés (cocodrils) ajaçats a centenars sobre els bancs de sorra de la riba. No tots morien, però tots rebien, o feien com si rebessin. El Colt 44, 11 milímetres, és una arma d'una gran precisió i eficàcia. Vaig tenir la sort de manejar el meu amb prou habilitat i vaig sentir que un de vosaltres deia als altres:

— *Tira bien el gringo*!

Em va semblar que pujava en la vostra estima.

Al vespre estàvem instal·lats al pont superior, fumant i acabant la canya de la xicota. La nit era dolça i perfumada. A les vores del riu, de tant en tant, la selva presentava una clariana. Unes llums que brillaven indicaven una estància. Des de lluny venia algun crit joiós dirigit en guaraní al *Pingo*. I de seguida el bosc tornava a espesseir-se i només es sentia el soroll del motor.

LA GUERRA AL CHACO

El primer tinent, portaparaula del grup, no pogué aguantar-se més. Tot el dia que la qüestió el tenia preocupat. Calia que buidés el pap.

— Què escriureu? — em preguntà —. El Paraguai trobarà en vós un defensor o, com els altres, fareu broma a grans dosis a costa nostra? Reportatge autèntic o reportatge de fantasia? Per què aquestes ganes de ridiculitzar-nos? L'exèrcit paraguaià? Un exèrcit de coronels i de generals. La guerra del Chaco? Una guerra d'opereta, de per riure, una guerra en què els sedients belligerants fan tot el que poden per no trobar-se mai i encara menys per batre's!

Sense donar-me temps de respondre, el primer tinent prosseguí:

— N'han vinguts molts al Paraguai de corresponsals de diaris. Són molt pocs els que han anat al front, al front de debò, allà on xiulen les bales i els més valents acoten el cap d'esma. Però tots han escrit sobre la guerra. Els havíem rebut com amics. Ens ho han pagat burlant-se de nosaltres. Ja ho sabem que som pobres. Som el país més pobre d'Amèrica. Mireu els nostres uniformes d'oficial de quina mala roba són. Un soldat ras argentí va millor vestit que nosaltres. Però el país no pot fer més, i sentim orgull de vestir-lo. Digueu: és que la pobresa és tan ridícula? Fa dos anys, quan ens vàrem veure obligats a fer aquesta guerra per a salvar el nostre Chaco, només teníem cinc mil homes en peu de guerra, una trentena de metralladores, una dotzena escassa de canons. Anàvem curts de fusells, de municions, no teníem queviures de reserva, ni un camió de proveïment o d'ambulància. Gràcies a l'alemany Kundt, els bolivians posseïen l'exèrcit més preparat i més equipat de tota l'Amèrica del Sud. Podien comptar amb centenars de metralladores i de fusells metralladores. Tenien una aviació de primer ordre. Fins tenien tancs i llançaflames. Acabaven de reorganitzar l'artilleria, morters, 75 i 77 de campanya. Es varen pensar que ens esclafarien. «Una senzilla marxa de maniobres cap al riu Paraguai», deien a La Paz...

Amb un indicible orgull, el tinent conclogué:

— Doncs bé! el poble paraguaià va oblidar les seves dissensions i va fer un bloc contra els homes de l'altiplà. No hi havia armes? Ens hem batut amb el matxet, amb el matxet contra canons i metralladores! I com que als que els manejaven no els agradaven els matxets, hen començat a proveir-nos de canons i d'armes automàtiques. Malgrat tot, ens feien falta fusells. Aleshores, un bon dia, als plans de Campo Vía, el coronel Ayala i el general Estigarribia van voltar dues divisions senceres. La meitat de l'exèrcit bolivià d'aquella època, *señor periodista*! Nou mil presoners i un material de guerra enorme: nou mil presoners, nou mil fusells, i tot el que ens calia de metralladores, canons, camions, morters... Defensar-se contra l'envaïdor amb les seves pròpies armes, és ridícul això?

— Si voleu que us ho digui, primer tinent, això no té res de ridícul.

— Si sou amic nostre — digué llavors Salomoni — i estimeu una mica aquest uniforme que porteu, prometeu-nos que no fareu com els altres.

Vaig prometre-ho i, des d'aquell moment, el *señor periodista* i el *gringo* desaparegueren del vostre vocabulari i fórem quatre companys.

DELS TRES TINENTS, NOMÉS UN...

Al cap de sis setmanes, un altre vapor de riu, el *Ciudad de Concepción*, em tornava del Chaco. Havia trobat dotzenes de tinents, en l'endemig. Però vosaltres éreu diferents, els meus tres tinents del *Pingo*; éreu els primers que vaig trobar en el meu camí, la vostra susceptibilitat no m'havia molestat, al contrari. Estimàveu el vostre país...

He volgut conèixer la vostra sort. Vaig passar per l'Estat major. Trista sort!

De tots tres, només un viu: Juan Rodríguez, i continua batent-se al camí de Villa Montes.

El segon tinent Salomoni, mort. «*La guerra del Chaco? No es nada*!» Mort també el primer tinent José Vasconcellos. Morts com herois, diuen dues creus noves al mig de la selva. I per a això no han calgut sis setmanes.

Reposeu en pau, els meus dos tinents del *Pingo*! He promès respectar el vostre Paraguai i la seva heroica pobresa. Res no em serà més fàcil que complir-ho.

Torno d'aquest front, del front de debò on xiulen les bales, com dèieu. Els altres, n'estic cert, haurien evitat els efectes fàcils si haguessin conegut, si haguessin trobat l'amistat dels guaranís. La guerra vista de prop no inspira pas contes a la Mark Twain. No hi ha tema d'opereta possible en el sofriment i la mort dels pobres soldats.

I es sofreix molt al Chaco. El Chaco és l'infern sobre la terra. He vist combatre els vostres homes. Tenen una cosa millor que el menyspreu de la mort: tenen el menyspreu de la covardia. Són esparracats i alegres. Si es baten com braus, són generosos en el triomf. M'han fet pensar en els nostres soldats de l'any II!

Descanseu en pau, els meus dos camarades!

JEAN ALLOUCHERIE

(*Seguirà*)

AGRUPACIO INSTRUMENTAL DE BRUSSEL·LES

L'Associació de Cultura musical realitza una intensa labor amb l'objecte de donar a conèixer als seus associats els més importants artistes i conjunts instrumentals del moment present. El seu darrer concert estava confiat a l'Agrupació Instrumental de Brusselles, conjunt d'instrumentistes integrat per una violinista, una arpista, un violista, un flauta, un violoncel·lista.

Els components de l'Agrupació Instrumental de Brusselles

L'interès d'una agrupació semblant salta a la vista. Mentre la música de trio, de quartet, de quintet amb piano i de sextet amb piano, és a bastament coneguda gràcies als conjunts instrumentals molt nombrosos, especialitzats en aquestes modalitats de la música de cambra, hi ha una pila de composicions d'execució de les quals requereix una agrupació sensiblement diferent dels instruments, composicions gens conegudes, per no trobar-se conjunts amb els instruments necessaris per a llur execució. Entre aquestes composicions n'hi ha de força notables que cauen de ple dintre les possibilitats instrumentals de l'agrupació belga que l'Associació de Cultura Musical ha presentat aquí.

En el concert d'aquesta important agrupació, els instrumentistes de Brusselles ens donaren a conèixer composicions de Pierre, Rousseau i J. Jongen, que delectaren la concurrència, si no per la riquesa de les idees musicals, per l'esplèndida i original gama de sonoritats que l'Agrupació Instrumental de Brusselles féu valer en l'execució.

Allí on els concertistes pogueren convencer-nos de llur musicalitat profunda fou en els clàssics. Rameau i Mozart figuraven en el programa. De Mozart ens donaren un quartet de flauta, violí, viola i violoncel, que constituí la nota culminant de la vetllada. Una obra ben poc coneguda i tanmateix rublerta d'aquella gràcia i lluminositat inimitables, característiques de l'autor del *Don Joan*.

Rameau estava representat per tres peces per a violí, violoncel i arpa, petites obres que aconseguiren una brillant interpretació per part dels concertistes belgues.

El públic aplaudí amb convicció la labor de tots els instrumentistes, felicitant-se d'un concert que, si més no, oferia l'amenitat inherent a les coses noves, perquè nou era, per a la majoria, el programa enter del concert i l'avinentesa d'oir un conjunt de les característiques de l'Agrupació Instrumental de Brusselles. — X.

Noticies musicals a Barcelona

ATENEU POLYTECHNICUM

Avui, a les vuit del vespre, comença definitivament, a l'Ateneu Polytechnicum, el curs del nostre redactor musical senyor Otto Mayer, sobre *Introducció a la Música Moderna*.

ELS QUARTETS DE BEETHOVEN

L'Associació Obrera de Concerts ha encarregat el Quartet de Corda de Barcelona, de donar una audició integral dels quartets de Corda de Beethoven. Les cinc sessions d'aquest cicle Beethoven seran celebrades a les onze del matí dels dies 10, 17, 24 i 31 de març i 7 d'abril en la sala de projeccions del Palau de Montjuïc.

RICÍ "GOLOSO" PURGANT DELICIÓS

ENCARREGUEU ELS VOSTRES IMPRESOS ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS TALLERS GRÀFICS PATRICI ARNAU VERDAGUER I CALLÍS, 3, 5 I 7 (DAVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA) ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGÀNCIA I ECONOMIA EN ELS ENCÀRRECS. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON 14856

IMPRESOS COSTA Nou de la Rambla, 45 BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006